VI PITATE MI ODGOVARAMO

- Promjena investitora i izmjena rješenja o komunalnom doprinosu
- Priznanje duga – odricanje od zastare

STR. 18

I-STRANICE

Sastavljanje nacrta zemljišnoknjižnih uložaka u postupcima osnivanja i obnove zemljišnih knjiga

STR. 7

TISKANICA

informator

TJEDNIK ZA PRAVNA I EKONOMSKA PITANJA

Poštarina plaćena u pošti 10000 Zagreb • ISSN 0537 6645

br. 6967 ■ od 23. 11. 2026.

Naknada za oduzetu nekretninu – nerazvrstanu cestu

pravni put, određivanje tržišne vrijednosti i posljedični dobici

■ SELIM ŠABANOVIĆ

Godinama je stručna javnost raspravljala o nizu pitanja povezanih sa zakonskim izvlaštenjem nekretnina koje su postale dio nerazvrstanih cesta. Pojašnjavajući okolnosti vezane uz pravo na naknadu, zastaru, način procjene vrijednosti nekretnine i dr. autor predstavlja noviju praksu Ustavnog suda RH i Europskog suda za ljudska prava koja se odnosi na pitanja povezana sa zakonskim izvlaštenjem i koja bitno utječe na prije izražena stajališta.

TRADITIO IURIDICA
STR. 3

SUDSKA PRAKSA
STR. 4

PRAKSA EUROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA
STR. 6

Građanskopravna zaštita oznaka zemljopisnog podrijetla za obrtničke i industrijske proizvode - I. dio
STR. 12

Središnji registar stanovništva
STR. 14

VREMEPLOV
Novosadska skupština o priključenju Banata, Bačke i Baranje Kraljevini Srbiji – 25. studenoga 1918.
STR. 17

1. UVOD

Stupanjem na snagu Zakona o cestama (Nar. nov., br. 84/11 22/13, 54/13, 148/13, 92/14, 110/19, 144/21, 114/22, 114/22, 133/23 i 156/25, stupio na snagu 28. srpnja 2011.), nerazvrstane ceste koje su se do toga dana koristile za promet vozila po bilo kojoj osnovi, i koje su bile pristupačne većem broju korisnika, stekle su zakonom određen pravni status nerazvrstanih cesta i javnog dobra u općoj uporabi u neotuđivom vlasništvu jedinice lokalne samouprave na čijem se području nalaze.

Takvo zakonsko uređenje otvorilo je osobito osjetljivo imovinskopravno pitanje u slučajevima u kojima je cesta prije stupanja Zakona na snagu bila izgrađena na zemljištu u privatnom vlasništvu, a prethodno nije proveden postupak izvlaštenja niti su na drugi način uređeni imovinskopravni odnosi s vlasnikom zemljišta.

Sličan, ali ne i potpuno jednak pravni problem pojavio se i u odnosu na drugu komunalnu infrastrukturu. Naime, Zakon o komunalnom gospodarstvu (Nar. nov., br. 68/18, 110/18, 32/20 i 145/24) stupio je na snagu 4. kolovoza 2018. te je u prijelaznoj odredbi članka 132. uredio evidentiranje komunalne infrastrukture izgrađene do njegova stupanja na snagu. Takva se infrastruktura, pod pretpostavkama iz navedene odredbe, evidentirala u katastru i upisivala u zemljišne knjige kao neotuđivo vlasništvo odnosno suvlasništvo jedinice lokalne samouprave i/ili javnog isporučitelja koji njome upravlja, neovisno o postojećem upisu vlasništva ili drugih stvarnih prava trećih osoba.

Prema članku 173. st. 1. Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima (Nar. nov., br. 91/96, 68/98, 137/99, 22/00, 73/00, 114/01, 79/06, 141/06, 146/08, 38/09, 153/09, 143/12, 152/14 i 52/25 - u nastavku teksta: ZV), pravo vlasništva prestaje kada to određuje posebni zakon, pod pretpostavkama i na način određen zakonom. Članak 33. st. 2. ZV-a nadalje određuje da, bude li zakonom nekoj vrsti stvari oduzeta sposobnost da bude objekt prava vlasništva, to za dotadašnje vlasnike proizvodi jednake pravne učinke kao da je glede tih stvari provedeno potpuno izvlaštenje.

Takvo zakonsko uređenje treba promatrati i u svjetlu članka 50. st. 1. Ustava Republike Hrvatske (Nar. nov., br. 56/90, 135/97, 113/00, 28/01, 76/10 i 5/14), prema kojem je zakonom moguće u interesu Republike Hrvatske ograničiti ili oduzeti vlasništvo uz naknadu tržišne vrijednosti.

Prema tome, prestankom privatnog vlasništva neposredno na temelju Zakona o cestama ne prestaje imovinsko pravo bivšeg vlasnika bez naknade, nego na mjesto oduzetog vlasništva nastupa pravo na tržišnu naknadu, jednako kao kod potpunog izvlaštenja. Naknada se određuje po službenoj dužnosti na inicijativu (tužbu ili prijedlog) bivšeg vlasnika i dok nije određena, postupak izvlaštenja nije okončan.

Ostvarivanje toga prava dugo je bilo opterećeno pitanjem zastare. Međutim, novija praksa Ustavnog suda Republike Hrvatske, Europskog suda za ljudska prava i Visokog trgovačkog suda Republike Hrvatske pokazuje jasan zaokret prema shvaćanju da se naknada za zakonom oduzeto vlasništvo ne može tretirati kao obično novčano potraživanje čija bi zastara počela teći još u vrijeme faktične izgradnje ceste.

Odluka Ustavnog suda br. U-III-3726/2021 od 24. lipnja 2025., presuda Europskog suda za ljudska prava Jurić protiv Hrvatske, br. 51771/21, od 7. svibnja 2026. te odluke Visokog trgovačkog suda Pž-2056/2026-2 od 3. lipnja 2026. i Pž-4793/2025-2 od 11. veljače 2026. potvrđuju da se pravo bivšeg vlasnika na naknadu mora promatrati kao posljedica zaštite prava vlasništva, a ne kao tražbina koja bi mogla zastarjeti prije nego što je vlasništvo uopće prestalo na temelju zakona.

Iako Vrhovni sud RH do danas svoje shvaćanje formalno nije promijenio, u odluci Revd-1314/2026 od 23. rujna 2026. dopustio je reviziju o pitanju: *„Kada počinje teći vrijeme potrebno za zastaru zahtjeva za isplatu naknade za zemljište oduzeto radi izgradnje nerazvrstane ceste, ako nije doneseno pravomoćno rješenje o izvlaštenju odnosno ako sporni pravni odnos stranaka nije uređen nagodbom?“*, pozivom na presudu ESLJP-a Jurić protiv Hrvatske od 7. svibnja 2026., u kojoj je utvrđena povreda članka 6. st. 1. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda: *„69. Kao zapažanje, Sud primjećuje da se iz nedavnih odluka koje je donio Vrhovni sud (naputak za postupanje donesen 27. svibnja 2024., te rješenje br. Revd-2148/2024 od 13. studenoga 2024., vidi stavke 31. – 32. ove presude) i Ustavnog suda (odluka br. U-III-3726/2021 od 24. lipnja 2025., vidi stavke 26. – 28. te presude), čini da se praksa domaćih sudova mijenja kako bi se uzele u obzir posebne okolnosti konkretnih predmeta u kojima su vlasnici, iz opravdanih razloga, saznali da je njihovo zemljište prenamijenjeno tek kasnije, nakon što je istekao apsolutni zakonski rok zastare za podnošenje zahtjeva za naknadu štete“*. Međutim, odluka o reviziji još nije donesena.

2. PRAVNI PUT OSTVARIVANJA NAKNADE – PARNIČNI ILI IZVANPARNIČNI POSTUPAK?

Nakon što je nekretnina neposredno na temelju zakona prešla u vlasništvo jedinice lokalne samouprave, predmet postupka više nije pitanje prijenosa vlasništva nego određivanje naknade bivšem vlasniku.

Članak 33. st. 2. ZV-a takvom gubitku vlasništva daje iste pravne učinke kao potpunom izvlaštenju. Iz toga proizlazi da pravni položaj bivšeg vlasnika treba biti jednak položaju vlasnika kojemu je vlasništvo oduzeto rješenjem o izvlaštenju.

U odluci br. Rev-1345/2021 od 1. veljače 2024. Vrhovni sud Republike Hrvatske polazi od toga da se visina naknade za zemljište koje je već preneseno u vlasništvo jedinice lokalne samouprave određuje rješenjem izvanparničnog suda. Jednako tako, u predmetima br. R1-166/2026-4 Općinskog suda u Splitu i R1-104/2025-5 Općinskog suda u Novom Zagrebu sudovi su nakon prijenosa vlasništva određivali tržišnu naknadu u izvanparničnom postupku. Te su odluke donesene primjenom posebnih odredaba propisa o prostornom uređenju, ali njihov je pravni smisao isti: kada je prijenos odnosno gubitak vlasništva već okončan, a preostaje samo utvrditi pripadajuću tržišnu naknadu, riječ je o određivanju naknade za izvlaštenu nekretninu.

Stoga nema opravdanog razloga da bivši vlasnik, čija je nekretnina oduzeta neposredno zakonom, bude u nepovoljnijem procesnom položaju od vlasnika kojemu je nekretnina oduzeta upravnim aktom ili prenesena jedinici lokalne samouprave na temelju posebnih propisa.

Ako više nije sporno da je vlasništvo prestalo i da je zemljište postalo javno dobro, sud u takvom postupku ne odlučuje o oduzimanju vlasništva, nego prvenstveno o njegovoj tržišnoj protuvrijednosti. Takvom pravnom odnosu odgovara izvanparnični postupak radi određivanja naknade.

3. ODREĐIVANJE TRŽIŠNE VRIJEDNOSTI ODUZETE NEKRETNINE

Neovisno o procesnom putu, određivanje visine naknade za oduzetu nekretninu, u pravilu, zahtijeva procjenu tržišne vrijednosti nekretnine od odgovarajućeg stručnjaka, uz primjenu Zakona o procjeni vrijednosti nekretnina (Nar. nov., br. 78/15 - u nastavku teksta: ZPVN) i podzakonskih propisa donesenih na temelju toga Zakona, koji se primjenjuju kao *„... općepriznata načela da se postupovna pravila trenutačno primjenjuju na postupke koji su u tijeku ...“* (Ustavni sud Republike Hrvatske rješenje br. U-I-1838-2016 od 8. lipnja 2021.).

Pritom, sud određuje pravni okvir i predmet vještačenja, dok je zadatak vještaka odnosno procjenitelja da, unutar tako postavljenog zadatka i primjenom pravila struke, utvrdi vrijednost nekretnine.

Posebno je važno razlikovati pravna pitanja, o kojima odlučuje sud, od stručnih procjeniteljskih pitanja. Primjerice, pitanje tko ima pravo na naknadu vrijednosti pojedine građevine, tko ju je financirao i je li određeni trošak već na drugi način nadoknađen pravno je pitanje, a vještak je dužan utvrđivati postojanje i vrijednost pojedinih sastavnica nekretnine na dan vrednovanja koje su obuhvaćene nalogom suda.

4. ZEMLJIŠTE I GRAĐEVINE KAO PREDMET NAKNADE

Prema općem načelu jedinstvenosti nekretnine, nekretninu ne čini samo zemljišna površina, nego zemljišna čestica zajedno sa svime što je sa zemljištem trajno spojeno, osim ako zakonom nije drukčije određeno. Stoga, pri određivanju naknade za nekretninu na kojoj je već prije nastupanja zakonskih posljedica bila izgrađena cesta nije uvijek dovoljno vrednovati samo „golo“ zemljište. Naime, potrebno je prethodno pravno utvrditi što je u konkretnom slučaju bilo predmet oduzimanja te kome pripada ekonomska vrijednost građevina i drugih sastavnica na zemljištu.

Moguće su pritom bitno različite situacije. Primjerice, cestu je mogao izgraditi i u cijelosti financirati vlasnik zemljišta; mogla ju je financirati jedinica lokalne samouprave; privatni investitor mogao je financirati njezinu izgradnju na temelju posebnog

ugovora s jedinicom lokalne samouprave; trošak izgradnje mogao je biti prebijen s obvezom plaćanja komunalnog doprinosa; u financiranju su mogli sudjelovati različiti subjekti i dr. Zbog toga samo fizičko postojanje cestovne građevine na zemljištu nije dovoljno za zaključak da bivšem vlasniku uvijek pripada naknada za punu vrijednost te građevine.

U razdoblju prije stupanja na snagu Zakona o cestama postojala je mogućnost da privatni investitori, u vezi s realizacijom svojih projekata, financiraju ili izgrade pristupne ceste i drugu komunalnu infrastrukturu, uključujući različite modele uređenja međusobnih prava i obveza s jedinicama lokalne samouprave. Ako su takvi ugovorni odnosi postojali ili nisu bili u cijelosti realizirani prije nastupanja zakonskog prijenosa vlasništva, oni mogu neposredno utjecati na opseg pripadajuće naknade.

Stoga, u svakom konkretnom predmetu prije naloga vještaku treba utvrditi: tko je izgradio cestu, tko ju je financirao, je li trošak izgradnje na drugi način refundiran ili prebijen, postoji li ugovor o prijenosu infrastrukture te odnosi li se zahtjev bivšeg vlasnika samo na zemljište ili i na vrijednost građevinskih sastavnica nekretnine.

5. DAN VREDNOVANJA

Za određivanje naknade odlučan je trenutak u kojem su nastupili učinci oduzimanja vlasništva. Prema članku 33. st. 2. i članku 173. ZV-a, kod nerazvrstanih cesta obuhvaćenih prijelaznim režimom Zakona o cestama taj je trenutak 28. srpnja 2011., kada je nekretnina neposredno na temelju zakona izgubila status privatnog vlasništva i stekla status javnog dobra u vlasništvu jedinice lokalne samouprave.

Navedeno je shvaćanje prihvaćeno i u odluci Visokog trgovačkog suda br. Pž-2772/2021-2 od 7. veljače 2022., u kojoj je vrijednost nekretnine razmatrana prema stanju na dan 28. srpnja 2011., kada je cesta na zemljištu već bila izgrađena. Naknada se zato ne može određivati polazeći od hipotetskog stanja zemljišta prije izgradnje ceste, ako je u trenutku zakonskog oduzimanja vlasništva nekretnina već bila izgrađena.

Kod drugih vrsta komunalne infrastrukture potrebno je na isti način utvrditi datum kada su prema posebnom zakonu nastupili učinci prestanka privatnog vlasništva.

6. PITANJE UMANJENJA NAKNADE ZA POSLJEDIČNE DOBITKE

Posebno je važno pitanje može li se naknada bivšem vlasniku umanjiti zbog povećanja vrijednosti njegovih preostalih nekretnina zbog izgradnje ceste. Odgovor na to pitanje daje odluka Visokog trgovačkog suda br. Pž-2772/2021-2 od 7. veljače 2022. Naime, Sud je zaključio da u slučaju u kojem je cesta već bila izgrađena prije 28. srpnja 2011., nema posljedičnog dobitka nastalog zbog kasnijeg zakonskog prijenosa vlasništva. Eventualno povećanje vrijednosti okolnih nekretnina nastalo je činjenicom izgradnje ceste, a ne Zakonom o cestama kojim je zemljište naknadno prešlo u vlasništvo jedinice lokalne samouprave.

To razlikovanje ima bitno značenje za primjenu članka 50. u vezi s člankom 53. ZPVN-a.

Posljedični dobitak nije svaka korist koju je vlasnik ostvario zahvaljujući postojanju ceste. Da bi mogao utjecati na visinu naknade, dobitak mora biti posljedica upravo onog zahvata zbog kojega se vlasniku određuje naknada.

Ako je povećanje vrijednosti susjednog zemljišta nastalo godinama prije izvlaštenja odnosno *ex lege* oduzimanja vlasništva, izgradnjom i korištenjem ceste, tada između tog dobitka i kasnijeg zakonskog oduzimanja nema potrebne uzročne veze.

Suprotno tumačenje dovelo bi do toga da se bivšem vlasniku naknada za oduzetu nekretninu umanjuje zbog koristi koja nije posljedica oduzimanja vlasništva, nego ranije izgradnje građevine, što bi bilo protivno načelu pune tržišne naknade i pravične ravnoteže.

7. ZAKLJUČAK

Zakonom o cestama riješen je javnopravni status velikog broja cesta koje su desetljećima postojale na privatnom zemljištu bez prethodno provedenog izvlaštenja i bez uređenih imovinskopravnih odnosa. Zakonom je time riješeno pitanje vlasništva ceste, ali nije prestalo pravo bivšeg vlasnika na naknadu.

Članak 33. st. 2. ZV-a izrijekom određuje da takav zakonski gubitak vlasništva proizvodi iste pravne učinke kao potpuno izvlaštenje, dok članak 50. st. 1. Ustava zahtijeva naknadu tržišne vrijednosti.

Novija praksa Ustavnog suda, Europskog suda za ljudska prava i Visokog trgovačkog suda potvrđuje da se to pravo ne može svesti na obično novčano potraživanje čija bi zastara počela teći još od izgradnje ceste, prije nastupanja zakonskog gubitka vlasništva.

Usto, kada je vlasništvo već prestalo neposredno na temelju zakona i nije sporno da bivšem vlasniku pripada naknada, pravnoj prirodi stvari odgovara određivanje naknade u izvanparničnom postupku, kao i u drugim slučajevima u kojima je prijenos vlasništva već dovršen, a sudu preostaje odrediti tržišnu vrijednost oduzete nekretnine.

Naknada se mora odnositi na nekretninu kakva je postojala u trenutku oduzimanja. Ako je 28. srpnja 2011. na zemljištu već bila izgrađena cesta, nije dopušteno vrednovati zemljište kao da cesta nije postojala, niti zanemariti vrijednost građevine ako ju je financirao bivši vlasnik i ta mu vrijednost nije prije nadoknađena.

Konačno, naknada se ne može umanjivati zbog svake koristi koju je vlasnik imao od postojanja ceste. Posljedični dobitak postoji samo ako je povećanje vrijednosti preostale imovine posljedica upravo onoga pravnog zahvata koji predstavlja izvlaštenje. Korist nastala ranijom izgradnjom ceste ne može se naknadno pretvoriti u posljedični dobitak nastao zakonskim oduzimanjem vlasništva.

Takvo tumačenje proizlazi iz povezanog čitanja članka 50. Ustava, članka 33. ZV-a i pravila ZPVN-a te jedino osigurava da vlasnik kojemu je nekretnina oduzeta neposredno zakonom ima jednaku zaštitu kao vlasnik čija je nekretnina oduzeta u formalno provedenom postupku izvlaštenja.

TRADITIO IURIDICA

(842)

prof. dr. sc. **TOMISLAV KARLOVIĆ**

Katedra za rimsko pravo Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

Servitutes praediorum urbanorum, lat. gradske zemljišne služnosti, skupina je zemljišnih ili stvarnih služnosti razvijena u rimskom pravu, prema kojima vlasnik povlasne nekretnine, konkretnije zgrade izgrađene na povlasnoj nekretnini, ima pravo na određeni se način koristiti zgradom, odnosno prostorom poslužne nekretnine. Razlikovanje seoskih (poljskih) i gradskih (kućnih) zemljišnih služnosti (*servitutes praediorum rusticorum* i *urbanorum*) u rimskom pravu pritom nije počivalo na tome gdje su se nalazile nekretnine, već je bilo određeno svrhom njihova osnivanja. Glede toga posebno je ilustrativan Ulpijanov tekst sačuvan u Justinijanovim Digestama, *Digesta* 50, 16, 198, u kojem se objašnjava pojam „*urbana praedia*“, prema kojemu: „Kao „gradska zemljišta“ uzimamo sve građevine (zgrade), ne samo one koje se nalaze u gradovima, nego i staje ili druge zgrade namijenjene davanju u najam na seoskim imanjima i u selima, pa i raskošne ladanjske kuće koje služe isključivo uživanju: naime, zemljište gradskim ne čini njegov položaj, nego njegova narav. Stoga treba reći da su nazivom gradskih zemljišta obuhvaćeni i vrtovi uređeni u sklopu zgrada. Međutim, ako vrtovi pretežito služe ostvarivanju prihoda, primjerice uzgojem vinove loze ili povrća, valja ih smatrati seoskim zemljištima.“ Navedeno je potvrđeno i drugim izvorima, a proizlazi i iz pojedinačnih oblika gradskih zemljišnih služnosti koje navodi Gaj u *Digesta* 8, 2, 2: „Prava na gradskim zemljištima jesu sljedeća: pravo podizanja zgrade u visinu i zaklanjanja svjetla susjedu ili zabrana podizanja zgrade u visinu; zatim pravo odvođenja kišnice s krova na susjedov krov ili dvorište ili zabrana takva odvođenja; nadalje, pravo umetanja greda u susjedov zid te, naposljetku, pravo isticanja dijelova zgrade ili nadstrešnice nad susjedovu nekretninu i druga slična prava.“ Prema tome, vidljivo je da se gradske zemljišne (stvarne) služnosti primarno odnose na način iskorištavanja zgrade izgrađene na povlasnoj nekretnini, dok se terminološko razlikovanje može objasniti povijesnim korijenima i svrhama koje su bile najuže vezane uz seoska (poljoprivredno iskorištavanje zemljišta) i gradska zemljišta (omogućavanje boljeg ili lakšeg korištenja zgrade).

Sudska praksa

Tekst cijelih odluka dostupan je na portalu **informator.hr**

USTAVNI SUD REPUBLIKE HRVATSKE

Pravično suđenje - troškovi branitelja po službenoj dužnosti

U predmetima ustavnih tužbi kojima branitelj po službenoj dužnosti osporava rješenje o troškovima i nagradi, Ustavni sud ne preispituje pravilnost obračuna pojedinih stavki odvjetničke nagrade niti utvrđuje koji mu je iznos nagrade trebalo priznati prema mjerodavnim odredbama Odvjetničke tarife i mjerodavnog Pravilnika, nego jesu li sudovi dali dostatne i relevantne razloge te jesu li pritom postupali proizvoljno.

U stavnosudskom postupku prethodio je kazneni postupak u kojem je podnositelj bio postavljen za branitelja po službenoj dužnosti. Podnositelj je ustavnu tužbu podnio u povodu rješenja kojim je djelomično prihvaćen njegov zahtjev za isplatu nagrade i naknadu troškova. Prigovorio je povredi prava na pravično suđenje jer mu nagrada i naknada troškova nisu priznate u visini za koju je smatrao da mu pripada kao branitelju po službenoj dužnosti. U tom je smislu obrazložio koje su mu radnje trebale biti priznate, u kojem iznosu te na koji je način trebalo primijeniti tada važeće odredbe Tarife o nagradama i naknadi troškova za rad odvjetnika i Pravilnika o visini nagrade odvjetniku određenom za branitelja po službenoj dužnosti. Pozivajući se na presude u predmetima *Klauz protiv Hrvatsk*e i *Cindrić i Bešlić protiv Hrvatske*, prigovorio je i povredi prava na pristup sudu.

Ustavni sud uvodno je ocijenio da je podnositeljevo pozivanje na navedenu praksu ESLJP-a potpuno promašeno, izvan njezina činjeničnog i pravnog konteksta. Naime, bit predmeta *Klauz* nije bila u pravilnosti obračuna troškova, nego u pitanju jesu li troškovi čije je plaćanje naloženo tužitelju u parničnom postupku imali odvraćajući učinak na ostvarivanje njegova prava na pristup sudu. ESLJP ni u predmetu *Cindrić i Bešlić* nije ispitivao pravilnost primjene domaćih propisa o troškovima postupka niti visinu pojedinih priznatih troškova, nego je razmatrao predstavljaju li troškovi koje su tužitelji bili obvezni platiti prekomjeran financijski teret kojim je narušena pravična ravnoteža između javnog interesa i zaštite njihovih imovinskih prava.

Nasuprot tome, podnositelj nije osoba kojoj je odlukom suda naloženo snošenje troškova postupka, nego odvjetnik postavljen za branitelja po službenoj dužnosti koji smatra da mu je za obavljeni rad trebala biti priznata viša nagrada i naknada troškova. Stoga okolnosti ovog predmeta same po sebi ne otvaraju pitanje podnositeljeva prava na pristup sudu.

Podnositeljevi prigovori iscrpljuju se u tvrdnji da su sudovi pogrešno primijenili Tarifu i Pravilnik te da su mu trebali priznati veći iznos nagrade i naknade troškova. Ustavni sud istaknuo je da nije njegova zadaća preispitivati pravilnost obračuna pojedinih stavki odvjetničke nagrade niti utvrđivati koji je iznos nagrade trebalo priznati branitelju po službenoj dužnosti prema mjerodavnim odredbama Tarife odnosno Pravilnika. Riječ je o pitanju primjene mjerodavnog prava koje je u nadležnosti redovnih sudova. Ustavnosudski nadzor u takvim predmetima ograničen je na ocjenu jesu li sudovi za svoje odluke dali dostatne i relevantne razloge te jesu li pritom postupali proizvoljno. Ustavni sud ocijenio je da su nadležni sudovi u konkretnom predmetu obrazložili koje su radnje podnositelju priznali, a koje nisu, i iz kojih razloga, pri čemu su se pozvali na mjerodavne odredbe Tarife i Pravilnika. Ustavni sud nije utvrdio da su njihova obrazloženja nedostatna niti da su zaključci sudova proizvoljni ili očito nerazumni.

Slijedom navedenog, podnositeljeva ustavna tužba odbačena je kao očito neosnovana.

U-III-1253/2024 od 10. rujna 2026.

VISOKI UPRAVNI SUD REPUBLIKE HRVATSKE

Priznavanje statusa roditelja odgojitelja kao pravo iz socijalne skrbi

Status roditelja odgojitelja i novčana pomoć za roditelja odgojitelja nije vezan ni uz kakav socijalni (materijalni) status i predmetna novčana pomoć obračunava se i isplaćuje kao oblik drugog dohotka, što sve upućuje na to da nije riječ o socijalnoj naknadi, već o financijskoj pomoći koju je javna vlast ovlaštena dodijeliti sukladno svojim mogućnostima, ali i oduzeti, te nije propisana kao pravo u sustavu socijalne skrbi.

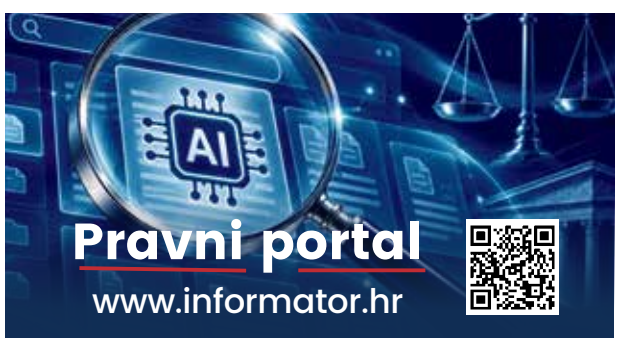
Prema odredbi članka 22. stavka 1. Zakona o sudskim pristojbama (u nastavku teksta: ZSP), pristojbe u upravnom sporu plaćaju se samo ako sud odbije tužbeni zahtjev ili odbaci tužbu.

Imajući na umu navedeno, a što žalbenim navodima ne dovodi u sumnju, tužiteljica je pravilno obvezana na plaćanje sudske pristojbe za tužbu, prvostupanjsko rješenje i žalbu, u iznosima određenim prema Tar. br. 29. stavak 1. i 5. i Tar. br. 30. stavak 1. Uredbe o Tarifi sudskih pristojbi (Nar. nov., br. 37/23).

Pozivanje tužiteljice na odredbu članka 11. stavka 1. točke 16. ZSP-a, prema kojoj su od plaćanja pristojbi oslobođene stranke koje pokreću postupke o pravima iz obveznog mirovinskog i obveznog zdravstvenog osiguranja, o pravima nezaposlenih osoba na temelju propisa o zapošljavanju i pravima s područja socijalne skrbi, nije osnovano. Prema pravnom shvaćanju i ustaljenoj praksi ovoga Suda, u konkretnom slučaju nije riječ o postupku koji je pokrenut i u kojem je odlučeno o pravu tužiteljice iz mirovinskog ili zdravstvenog osiguranja niti je riječ o nekom pravu iz područja socijalne skrbi u smislu odredaba Zakona o socijalnoj skrbi (Nar. nov., br. 18/22, 119/22, 71/23 i 156/23). Prema članku 3. toga Zakona, socijalna skrb organizirana je djelatnost od javnog interesa čiji je cilj pružanje pomoći socijalno ugroženim osobama, kao i osobama u nepovoljnim osobnim ili obiteljskim okolnostima, a obuhvaća prevenciju, pomoć i podršku pojedincu, obitelji i skupinama u svrhu unaprjeđenja kvalitete života te poticanje promjena.

U tom smislu status roditelja odgojitelja – novčana pomoć za roditelja odgojitelja nije vezan ni uz kakav socijalni (materijalni) status i predmetna novčana pomoć obračunava se i isplaćuje kao oblik drugog dohotka, što sve upućuje na to da nije riječ o socijalnoj naknadi, već o financijskoj pomoći koju je javna vlast ovlaštena dodijeliti sukladno svojim mogućnostima, ali i oduzeti te nije regulirana nekim važećim zakonom u Republici Hrvatskoj niti propisana kao pravo u sustavu socijalne skrbi. Okolnost da priznavanjem statusa roditelja odgojitelja korisnik stječe, između ostalog, određena prava iz sustava mirovinskog i zdravstvenog osiguranja, nije dostatna za zaključak da je tužba podnesena radi ostvarenja tih prava pa da bi s te osnove tužiteljica bila oslobođena plaćanja sudske pristojbe.

Usž-2410/2025-2 od 11. lipnja 2025.

VISOKI PREKRŠAJNI SUD REPUBLIKE HRVATSKE

Prekršajno pravo – rok kao bitno obilježje prekršaja

Kako bi činjenični opis djela iz članka 28. stavka 1. točke 1. Zakona o turističkoj pristojbi sadržavao sva bitna obilježja prekršaja, u njemu mora biti navedeno da je okrivljenik propustio uplatiti godišnji paušalni iznos turističke pristojbe jednokratno u cijelom iznosu i u kojem roku ili u tri jednaka obroka, s naznakom dospijeća svakog pojedinog obroka.

Žalitelj iznesenim žalbenim navodima nije doveo u sumnju pravilnu primjenu materijalnog prava. Naime, i prema mišljenju ovog Suda, prvostupanjski je sud osnovano utvrdio da djelo prekršaja činjenično opisano u optužnom prijedlogu ovlaštenog tužitelja po propisu nije prekršaj.Naime, okrivljenike se tereti za prekršaj iz članka 28. stavka 1. točke 1. Zakona o turističkoj pristojbi (Nar. nov., br. 52/19, 32/20, 42/20), kojim je propisano kažnjavanje *„osobe koja pruža ugostiteljske usluge u domaćinstvu ili na obiteljskom poljoprivrednom gospodarstvu ako ne uplati godišnji paušalni iznos turističke pristojbe jednokratno u cijelom iznosu do 31. srpnja tekuće godine ili u tri jednaka obroka, s tim da prvi obrok dospijeva 31. srpnja, drugi 31. kolovoza, a treći 30. rujna tekuće godine (članak 17. stavak 2.)“.* Imajući na umu citirane zakonske odredbe, jasno je da je postupanje okrivljenika glede obveze plaćanja godišnjeg paušalnog iznosa turističke pristojbe vezano uz rok plaćanja do 31. srpnja tekuće godine ako je riječ o jednokratnom plaćanju odnosno, a ako je riječ o obročnom plaćanju, tada je obveza plaćanja pristojbe vezana uz plaćanja u tri jednaka obroka s točno propisanim datumima dospijeća.

Predmetnim optužnim aktom okrivljeniku je stavljeno na teret *„da je dana 3. prosinca 2024. u 12:00 sati utvrđeno da kao iznajmljivač u domaćinstvu nije u propisanim rokovima uplaćivao zaduženi paušalni iznos turističke pristojbe, propisano člankom 17. stavkom 2. Zakona o turističkoj pristojbi, pa da bi time počinio prekršaj iz članka 28. stavka 1. Zakona o turističkoj pristojbi“*, dakle radnja okrivljenika nije konkretizirana glede zakonskog roka plaćanja godišnje pristojbe, a kako nije razvidno u kojem je roku okrivljenik bio dužan platiti godišnju turističku pristojbu, tako to nije učinio.

Ppž-4364/2025 od 12. svibnja 2026.

VISOKI TRGOVAČKI SUD REPUBLIKE HRVATSKE

Izvanparnični postupak – priznanje strane sudske odluke

Sud će odbiti priznanje strane sudske odluke ako u toj stvari postoji isključiva nadležnost suda ili drugog tijela Republike Hrvatske ili ako bi priznanje očito bilo protivno javnom poretku.

Odredbom članka 69. stavak 1. Zakona o rješavanju sukoba zakona s propisima drugih zemalja u određenim odnosima (Nar. nov., br. 101/17 i 67/23 – u nastavku teksta: ZMPP) propisano je da će sud odbiti priznanje strane sudske odluke ako u toj stvari postoji isključiva nadležnost suda ili drugog tijela Republike Hrvatske. Protustranka ne tvrdi da bi za vođenje parničnog postupka po njegovoj tužbi radi utvrđenja raskida ugovora i naknade štete postojala isključiva nadležnost suda Republike Hrvatske. Upravo je protustranka i podnijela tužbu sudu u Velesu, Sjeverna Makedonija. Budući da za vođenje parničnog postupka nije postojala isključiva nadležnost suda Republike Hrvatske, neosnovano žalitelj smatra da je sud trebao odbiti priznanje strane sudske odluke. Odredbom članka 71. ZMPP-a propisano je da će sud odbiti priznanje strane sudske odluke ako bi priznanje očito bilo protivno javnom poretku Republike Hrvatske. Prvostupanjski sud izložio je jasne razlog da ne postoje činjenice koje bi upućivale da bi priznanje odluke bilo protivno javnom poretku Republike Hrvatske. Činjenica da je istom presudom predlagatelj obvezan protustranci isplatiti određene novčane iznose, koji nisu plaćeni, ne ugrožavaju javni poredak Republike Hrvatske. Osim toga, protustranka je imala mogućnost da traži priznanje strane odluke i da provede ovrhu na imovini predlagatelja. Zbog navedenog razloga nije ostvaren razlog za nepriznanje odluke iz članka 71. ZMPP-a.

Nije sporno da sud po službenoj dužnosti utvrđuje postojanje negativne pretpostavke za priznanje odluke, odnosno da se ne vodi isti postupak između istih stranaka ili da ne postoji druga strana sudska odluka koja je donesena u istoj stvari. Sud je utvrdio da takve negativne pretpostavke ne postoje, a žalitelj i ne tvrdi da postoje ti razlozi kao zapreka za priznanje predmetne odluke.

Pž-2150/2026 od 29. svibnja 2026.

ŽUPANIJSKI SUD U ZAGREBU

Zastara potraživanja pri stjecanju bez osnove

Kada je Vrhovni sud Republike Hrvatske preinačio presudu Županijskog suda i potvrdio presudu Općinskog radnog suda, tada to znači da je prestala i pravna osnova za stjecanje, pa potraživanje po osnovi stjecanja bez osnove zastarijeva u općem zastarnom roku od pet godina. Zastarijevanje u konkretnom slučaju počinje teći prvog dana poslije dana kada je tužitelj kao vjerovnik imao pravo zahtijevati ispunjenje obveze sukladno članku 215. Zakona o obveznim odnosima, a to je od dana kada je tužitelju i dostavljena presuda Vrhovnog suda Republike.

Predmet spora je zahtjev tužitelja na isplatu iznosa od 12.919,47 eura sa zateznim kamatama prema pravilima stjecanja bez osnove, a koji zahtjev temelji na činjenici da je tužena navedeni iznos stekla temeljem pravne osnove koja je kasnije otpala. U žalbenom postupku, sporno je je li predmetno potraživanje u zastari.

U provedenom postupku prvostupanjski sud je u bitnom utvrdio:

- da je presudom Općinskog radnog suda u Zagrebu odbijen tužbeni zahtjev ovdje tužene protiv, između ostalih, i ovdje tužitelja radi isplate iznosa od 234.752,00 kuna zajedno sa zateznom kamatom od 29. prosinca 2000.

- da je presudom Županijskog suda u Zagrebu navedena presuda preinačena te je između ostalog i tužitelju naloženo da isplati ovdje tuženoj utuženi iznos sa zateznom kamatom od 29. prosinca 2000. i nadoknadi troškove parnice u iznosu od 74.084,25 kuna

- da je presudom Vrhovnog suda Republike Hrvatske preinačena presuda Županijskog suda u Zagrebu i pravomoćno presuđeno da se odbija žalba ovdje tuženika kao neosnovana i potvrđuje presuda Općinskog radnog suda u Zagrebu

- da je tužitelj izvršio plaćanja tuženici po navedenim odlukama i da mu je izvršen povrat iznosa glavnice i kamata u iznosu od 752.847,01 kuna

- da tužitelj u tužbi navodi da je tuženoj na račun Odvjetničkog društva na ime troškova parnice platio sveukupno iznos od 12.919,47 eura/97.341,76 kn čiji isplatu i zahtjeva prema činjeničnim navodima tužbe i postavljenom tužbenom zahtjevu

- da tuženik navedeno potraživanje osporava i ističe prigovor zastare

- da je tužitelj navedenu presudu Vrhovnog suda od 11. srpnja 2017. primio putem svoga punomoćnika 28. rujna 2017. (list 25 spisa).

Pošavši od navedenih utvrđenja, a kako je presuda Vrhovnog suda Republike Hrvatske donesena 11. srpnja 2017., a što predstavlja dan stjecanja bez osnove, prvostupanjski sud je zaključio da je zastarni rok počeo teći 12. srpnja 2017., a kako je tužba podnesena 28. rujna 2022., tako je protekao petogodišnji zastarni rok, te odbio tužbeni zahtjev. Navedeni zaključak prvostupanjskog suda nije pravilan te tužitelj osnovano osporava pravilnost i zakonitost pobijane odluke. Prema odredbi članka 1111. st. 1. ZOO-a, kad dio imovine jedne osobe na bilo koji način prijeđe u imovinu druge osobe, a taj prijelaz nema osnove u pravnom poslu ili zakonu, stjecatelj je dužan vratiti tu imovinu. Obveza vraćanja imovine odnosno nadoknade vrijednosti nastaje kad se nešto primi s obzirom na osnovu koja se nije ostvarila ili koja je kasnije otpala (čl. 1111. st. 3. ZOO-a).

Dakle, stjecanje bez pravnog osnova postoji u slučaju kada je u vrijeme ispunjenja činidbe postojao valjan pravni osnov, ali je isti naknadno otpao. Stoga, zahtjev za povrat postoji uvijek kada ne postoji pravna osnova za određeno ispunjenje.

U konkretnom slučaju, kada je Vrhovni sud Republike Hrvatske preinačio presudu Županijskog suda i potvrdio presudu Općinskog radnog suda od 10. srpnja 2014., tada znači da je prestala i pravna osnova za stjecanje, a to potraživanje zastarijeva u općem zastarnom roku od pet godina. Nadalje, zastarijevanje u konkretnom slučaju počinje teći prvog dana poslije dana kada je tužitelj kao vjerovnik imao pravo zahtijevati ispunjenje obveze sukladno članku 215. ZOO-a, a to je od dana kada je tužitelju i dostavljena presuda Vrhovnog suda Republike Hrvatske broj Revr-372/17 od 11. srpnja 2017., a ne dan kada je Vrhovni sud Republike Hrvatske donio odluku, kako je to pogrešno zaključio prvostupanjski sud. Sukladno navedenom, kako je tužitelj po punomoćniku zaprimio navedenu odluku Vrhovnog suda 28. rujna 2017. (list 25 spisa), tako za sada iz stanja spisa proizlazi da nije protekao zastarni rok u vremenu od pet godina, a do podnošenja tužbe u ovom predmetu odnosno 28. rujna 2022.

Gž 4241/2024 od 26. studenoga 2024.

HRVATSKA I EUROPSKI PRAVNI PROSTOR

Praksa Europskog suda za ljudska prava

Priredila: NIKOLINA RADONIĆ, dipl. iur.

Pravo vlasništva – privremena mjera osiguranja oduzimanja imovinske koristi

Nije došlo do povrede prava vlasništva jednog bračnog druga ako je u kaznenom postupku, koji se vodi protiv drugoga bračnog druga, određena privremena mjera zabrane prodaje nekretnina u njihovu zajedničkom vlasništvu.

PRESUDA EUROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA U PREDMETU ILEANA ROȘU PROTIV RUMUNJSKE, BR. 74061/17, PRESUDA OD 16. SRPNJA 2026.

Suprug podnositeljice optužen je tijekom 2015. za počinjenje više kaznenih djela, uključujući pranje novca, koja je počinio u svojstvu odvjetnika. Nadležni tužitelj naložio je oduzimanje određene imovine u zajedničkom vlasništvu podnositeljice zahtjeva i njezina supruga. Nalog za zapljenu odnosio se na nekretnine u cijelosti, a u zemljišnu knjigu upisana je odgovarajuća zabilježba. Predmetna imovina ostala je u posjedu podnositeljice i njezina supruga, ali je njezina prodaja bila zabranjena.

Podnositeljica i njezin suprug podnijeli su žalbu protiv tog naloga, tvrdeći da je oduzimanje njihove zajedničke imovine bilo nezakonito jer se može oduzeti samo imovina optuženika te da je, u danim okolnostima, oduzimanje trebalo odrediti samo u odnosu na suvlasnički udio podnositeljičina supruga.

Žalbeni sud odbio je žalbu tijekom 2016., utvrdivši da je nalog za oduzimanje imovine bio zakonit i opravdan u odnosu na svu predmetnu imovinu. Privremena mjera ukinuta je 2020., a podnositeljičin suprug pravomoćno je oslobođen 2021.

Pozivajući se osobito na članak 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (u nastavku teksta: Konvencija), kojim se jamči pravo na mirno uživanje imovine, podnositeljica je u zahtjevu Europskom sudu za ljudska prava (u nastavku teksta: ESLJP) prigovorila da je oduzimanje njezine imovine bilo nerazmjerno te da joj je trajanje privremene mjere nametnulo prekomjeran teret, pri čemu nije bila osigurana sudska kontrola nužnosti i razmjernosti te mjere.

ESLJP je uvodno primijetio da se privremena mjera odnosila na nekretnine koje su bile u zajedničkom vlasništvu podnositeljice i njezina supruga. Tužena država nije osporila da je došlo do miješanja u vlasnička prava podnositeljice u odnosu na predmetnu imovinu. Stoga se navodno produljeno trajanje privremene mjere zabrane prodaje nekretnina može smatrati miješanjem u ostvarivanje prava podnositeljice na mirno uživanje njezine imovine.

Imajući na umu prigovore podnositeljice, ESLJP je smatrao da je potrebno utvrditi je li oduzimanje imovine, s obzirom na trajanje te mjere, bilo razmjerno cilju kojem se težilo. ESLJP je najprije razmotrio trajanje mjere, a zatim i zaštitne mehanizme koji su podnositeljici bili na raspolaganju.

ESLJP je utvrdio da je mjera bila na snazi oko pet godina i pet mjeseci. Ocijenio je da se trajanje mjere ne može automatski smatrati prekomjernim, imajući na umu da je određena tijekom složene istrage u predmetu koji se odnosio na teška kaznena djela i velik broj osumnjičenika, od kojih su neki bili i javni dužnosnici.

Što se tiče mogućnosti sudske kontrole, ESLJP je utvrdio da je domaći pravni okvir omogućavao podnositeljici osporavanje naloga o oduzimanju imovine u roku od tri dana od njegova donošenja te da je ona tu mogućnost i iskoristila.

Žalbeni sud razmotrio je njezine navode, ocijenio zakonitost i razmjernost mjere u trenutku njezina donošenja te zaključio da je nalog o oduzimanju imovine bio u skladu sa zakonom. ESLJP je ocijenio da je domaći sud iznio relevantne i dostatne razloge za svoju odluku. Slijedom toga, nužnost i razmjernost mjere bile su predmet odgovarajuće sudske kontrole neposredno nakon njezina donošenja.

Što se tiče utjecaja mjere oduzimanja na podnositeljicu, ESLJP je podsjetio na prethodni zaključak da trajanje mjere nije bilo prekomjerno s obzirom na složenost kaznenog postupka. Štoviše, tijekom trajanja mjere podnositeljica je zadržala posjed nad predmetnom imovinom te joj nije bila uskraćena mogućnost njezina korištenja. ESLJP je stoga zaključio da su domaća tijela primijenila manje restriktivne mjere glede imovine podnositeljice te da u kaznenom postupku nije bilo nepotrebnog odugovlačenja.

ESLJP je također istaknuo da, iako pravni okvir primjenjiv u ovom predmetu nije izričito predviđao mogućnost da osoba u položaju podnositeljice stekne status stranke u kaznenom postupku, iz spisa predmeta ne proizlazi da je njezin suprug tražio da podnositeljica bude saslušana u kaznenom postupku niti da je sama podnositeljica to zatražila.

Konačno, glede zaštitnih mehanizama predviđenih domaćim pravnim okvirom, ESLJP je istaknuo da država ne bi raspolagala suvlasničkim udjelom podnositeljice u zajedničkoj imovini čak ni u slučaju da je njezin suprug bio osuđen i da je sud naložio oduzimanje imovine radi podmirenja štete nanesene državnom proračunu. Naime, mjerodavna odredba Zakona o parničnom postupku izričito je zabranjivala provedbu mjere koja se odnosi na imovinu u zajedničkom vlasništvu prije njezine diobe.

Uzimajući u obzir navedena razmatranja, privremenu prirodu mjere oduzimanja imovine, činjenicu da je imovina ostala u posjedu podnositeljice, mogućnost sudskog preispitivanja, dodatne zaštitne mehanizme predviđene domaćim pravnim okvirom te složenost kaznenog postupka, ESLJP je zaključio da podnositeljica nije bila izložena prekomjernom teretu i da su domaća tijela uspostavila pravičnu ravnotežu između zaštite njezina prava na mirno uživanje imovine i zahtjeva općeg interesa.

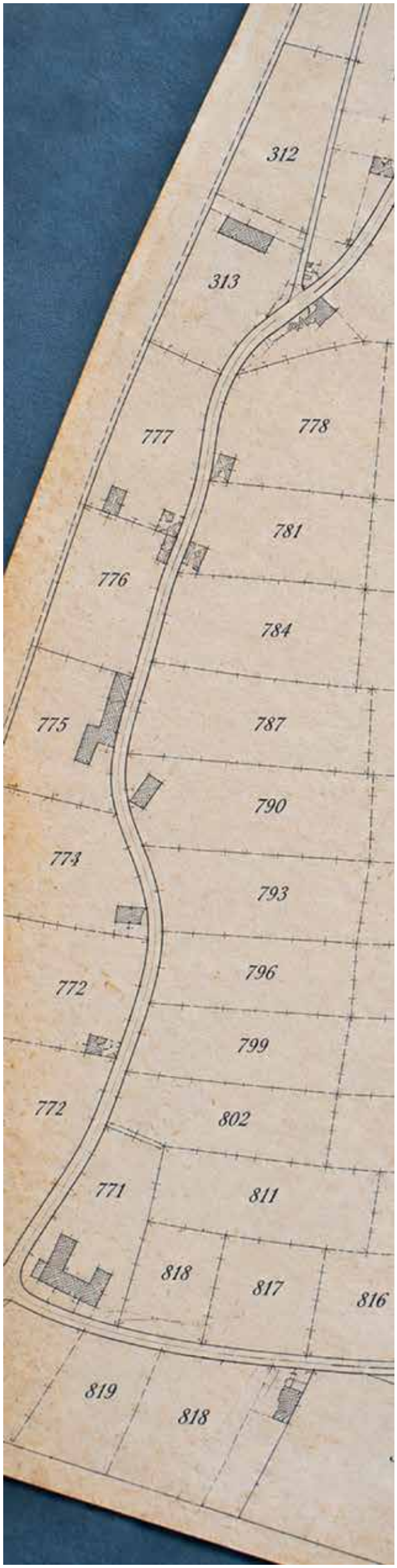
Slijedom navedenoga, ESLJP je zaključio da nije došlo do povrede članka 1. Protokola br. 1 uz Konvenciju.

GRAĐANSKOPRAVNA ZAŠTITA PRAVA INTELEKTUALNOG VLASNIŠTVA NA INTERNETU U SVJETLU ODLUKA SUDA EUROPSKE UNIJE

Autor: Danijel Stanković
Opseg: 297 str.
Format cm: 24 x 17 cm
Uvez: meki

48,00 €

istranice

Sastavljanje nacrta zemljišnoknjižnih uložaka u postupcima osnivanja i obnove zemljišnih knjiga

ALEN GOLUB

Usklađivanje zemljišnoknjižnih i katastarskih podataka sa stvarnim stanjem nekretnina važna je pretpostavka pravne sigurnosti, a sastavljanje nacrta zemljišnoknjižnih uložaka ključan je korak u tom postupku. Autor u članku razmatra pravila njihova sastavljanja u postupcima osnivanja i obnove zemljišnih knjiga. Obrađuje ulogu podataka prikupljenih katastarskom izmjerom, pravila sastavljanja posjedovnice, vlastovnice i teretovnice te pretpostavke za održavanje rasprave, uz naglasak na zaštitu prava stranaka i praktična pitanja utvrđivanja nositelja knjižnih prava.

1. UVOD

Postupak osnivanja i obnove zemljišnih knjiga zakonski je uređen odredbama članaka 182. - 205. ZZK-a[1]. Svrha provođenja postupaka osnivanja i obnove zemljišnih knjiga je prvenstveno usklađivanje podataka katastarskog operata i zemljišne knjige sa stvarnim stanjem nekretnina te evidentiranje tako usklađenih podataka u Bazu zemljišnih podataka (BZP), čime se pridonosi pravnoj sigurnosti u prometu nekretninama te ujedno olakšava gospodarenje nekretninama. Pravila Zakona o izmjenama i dopunama ZZK/24 o osnivanju i obnovi zemljišnih knjiga primjenjuju se na postupke započete nakon stupanja na snagu toga Zakona, odnosno od 12. studenoga 2024., dok se postupci pokrenuti prije stupanja na snagu ZID ZZK-a imaju provesti prema odredbama Zakona o zemljišnim knjigama (Nar. nov., br. 63/19, 128/22 i 155/23)[2].

Postupci osnivanja i obnove zemljišne knjige provode se ovisno o tome jesu li podaci katastarskog operata koji se odnose na položaj (adresu), oblik, površinu, izgrađenost i način uporabe katastarske čestice (v. članak 6. st. 4. ZZK-a), koji se podaci upisuju u BZP, usklađeni sa stvarnim stanjem nekretnina pa se navedeno osnivanje ili obnova zemljišne knjige može provesti na temelju podataka postojećeg katastarskog operata, ako su podaci katastarskog operata usklađeni sa stvarnim stanjem nekretnina[3], a ako stanje postojećeg katastarskog operata nije usklađeno sa stvarnim stanjem nekretnina, nužno je provesti novu katastarsku izmjeru kako bi se podaci iz katastarskog operata uskladili sa stvarnim stanjem nekretnina, a potom i s upisima u zemljišnu knjigu u postupku osnivanja ili obnove zemljišne knjige.

Postupak osnivanja i obnove zemljišne knjige može se provesti za cijelu katastarsku općinu, ali postoji mogućnost da se postupak osnivanja i obnove zemljišne knjige provede samo za dio katastarske općine (članak 182. st. 4. ZZK-a)[4]. To znači da se sva zemljišta koja leže u određenoj katastarskoj općini, a za koja nije osnovana zemljišna knjiga, već podaci o zemljištima postoje samo u katastru, neće upisati u novoosnovanu zemljišnu knjigu, već će se upisati samo ona zemljišta za koja se provodi postupak osnivanja ili obnove zemljišne knjige[5].

Postupak osnivanja i obnove zemljišne knjige može se funkcionalno podijeliti na tri dijela (faze), i to:

1. postupak predočavanja podataka prikupljenih i obrađenih u novoj katastarskoj izmjeri
2. postupak sastavljanja nacrta zemljišnoknjižnih uložaka i
3. otvaranje zemljišne knjige i ispravni postupak nakon otvaranja zemljišne knjige.

2. NADLEŽNOST I OVLAŠTENJA ZA PROVEDBU POSTUPKA OSNIVANJA I OBNOVE ZEMLJIŠNE KNJIGE

Osnivanje i obnovu zemljišne knjige provodi po službenoj dužnosti sud na čijem se području nalazi katastarska općina za koju se zemljišna knjiga osniva

[1] Zakon o zemljišnim knjigama (Nar. nov., br. 63/19, 128/22, 155/23, 127/24 - u nastavku teksta: ZZK).

[2] Članak 53. ZID ZZK-a.

[3] U tom slučaju, tijelo nadležno za katastar dostavit će nadležnom sudu na zahtjev suda podatke postojećeg katastarskog operata u roku od 90 dana od dana zaprimanja zahtjeva, na temelju kojih će nadležni sud provesti postupak osnivanja ili obnove zemljišne knjige.

[4] Ako ministar nadležan za poslove pravosuđa, nadležni sud i tijelo nadležno za katastar ocijene da bi provođenje osnivanja odnosno obnove zemljišne knjige za dio katastarske općine bilo učinkovitije od istodobnog osnivanja odnosno obnove zemljišne knjige za cijelu katastarsku općinu.

[5] Osnivanje zemljišne knjige za dio katastarske općine može se provesti i kada se za taj dio vode kartoni zemljišta, dakle kada sva zemljišta nisu upisana u zemljišnu knjigu, već se dio zemljišta vodi upisan u kartonima zemljišta pa se za takva zemljišta osniva nova zemljišna knjiga u koju se upisuju zemljišta do tada upisana u kartonima zemljišta.

ili obnavlja, na temelju odluke ministra nadležnog za poslove pravosuđa (članak 185. st. 1. ZZK-a), a u toj odluci će se odrediti rok u kojem se mora dovršiti postupak, pri čemu će se uzeti u obzir broj katastarskih čestica za koji se postupak provodi (članak 185. st. 2. ZZK-a)[6].

Za provođenje postupka osnivanja i obnove zemljišne knjige stvarno su nadležni općinski sudovi koji vode zemljišne knjige, dok su mjesno nadležni općinski sudovi na čijem se području nalazi katastarska općina za koju se zemljišna knjiga osniva ili obnavlja (članak 185. st. 1. ZZK-a)[7].

Prema Izmjenama ZZK/24, kod postupka osnivanja i obnove zemljišne knjige došlo je i do izmjena ovlaštenih osoba za provođenje postupka odnosno poduzimanje radnji u postupku tako da sve radnje u postupku sastavljanja nacrta zemljišnoknjižnog uloška, radnje koje prethode sastavljanju nacrta zemljišnoknjižnog uloška i sastavljanja obavijesti, kao i raspravu za sastavljanje nacrta zemljišnoknjižnog uloška provodi kao i do sada sudski savjetnik ili ovlašteni zemljišnoknjižni referent, ali sada sve navedene radnje može provesti i zemljišnoknjižni referent bez posebnog ovlaštenja, pod nadzorom sudskog savjetnika ili ovlaštenog zemljišnoknjižnog referenta (članak 23. Izmjena ZZK-a)[8].

3. PREDOČAVANJE PRIKUPLJENIH PODATAKA NOVOM KATASTARSKOM IZMJEROM

Prva faza postupka osnivanja i obnove zemljišne knjige, ako se postupak provodi na temelju nove katastarske izmjere predstavlja novu katastarsku izmjeru i predočavanje podataka prikupljenih i obrađenih u postupku nove katastarske izmjere[9]. Katastarska izmjera obuhvaća prikupljanje i obradu svih potrebnih podataka u svrhu osnivanja katastarskih čestica, evidentiranja zgrada, evidentiranja posebnih pravnih režima na zemljištu i načina uporabe zemljišta te izradu katastarskog operata katastra nekretnina[10]. Također, tijekom nove katastarske izmjere, utvrđuju se granice katastarskih čestica i izrađuju katastarski planovi u svrhu ažuriranja (usklađivanja) katastarskih podataka, posredno i zemljišnoknjižnih podataka i stvarnog stanja nekretnina.

Podaci katastra nekretnina temelj su za zemljišne knjige koje vode zemljišnoknjižni odjeli općinskih sudova (članak 7. st. 1. Zakona o državnoj izmjeri i katastru nekretnina[11]), a nakon prikupljenih i obrađenih podataka u postupku katastarske izmjere izrađuje se elaborat katastarske izmjere koji se predočava nositeljima knjižnih prava na nekretninama za koje je proveden postupak katastarske izmjere.

Početak predočavanja podataka nove katastarske izmjere objavljuje se u javnim glasilima te na mrežnim stranicama Državne geodetske uprave te se o početku predočavanja obavještava ministarstvo nadležno za poslove pravosuđa i nadležni općinski sud, koji je dužan 30 dana prije početka postupka predočavanja, obavijest o početku predočavanja objaviti na svojim mrežnim stranicama, na koji način se dodatno obavještavaju pravni subjekti o provedenoj novoj katastarskoj izmjeri i mogućnosti uvida u podatke prikupljene novom katastarskom izmjerom.

Postupak predočavanja provodi izvođač geodetskih poslova uz pravnog stručnjaka, jer je u postupku predočavanja riječ ne samo o katastarskim podacima, već i o podacima na kojima se temelji upis knjižnih prava, odnosno upisi u listu AII, B i C zemljišne knjige.

Na predočavanje podatka nove katastarske izmjere pozivaju se osobe upisane u katastarski operat, zemljišnu knjigu, kartone zemljišta, pologe isprava, upravitelji nekretnina i druge osobe koje imaju pravni interes sudjeluju u postupcima katastarske izmjere i izrade katastarskog operata katastra nekretnina te osobe koje su se prijavile kao vlasnici u novoj katastarskoj izmjeri (članak 45. Zakona o državnoj izmjeri i katastru nekretnina).

Kod nekretnine u vlasništvu Republike Hrvatske ili nekretnina koje predstavljaju opća i javna dobra na predočavanje podataka nove katastarske izmjere, pozivaju se:

- nadležno državno odvjetništvo i
- upravitelj nekretnina (ako postoji).

U postupku predočavanja elaborata nove katastarske izmjere pozvanim strankama predočavaju se:

- podaci iz prvog odjeljka posjedovnice (list A I), i to prema identifikaciji katastarskih čestica iz elaborata katastarske izmjere prema zemljišnoknjižnom stanju (zemljišnoknjižna identifikacija)
- podaci iz drugog odjeljka posjedovnice (list A II) zemljišnoknjižnog uloška
- podaci o osobama za koje se predlaže upis u nacrt zemljišnoknjižnog uloška (list B) i
- podaci teretovnice (list C) zemljišnoknjižnog uloška (članak 49. st. 4. Zakona o državnoj izmjeri i katastru nekretnina)[12].

Pritom, u postupku predočavanja elaborata nove katastarske izmjere podaci o osobama u popisnom listu mogu se izmijeniti ili nadopuniti na temelju izjava i isprava koje nazočne osobe podnesu tijekom postupka predočavanja, a što je važno za daljnji tijek postupka jer se svi podaci, isprave i izjave prikupljene u postupku predočavanja dostavljaju nadležnom sudu (putem aplikacije OSS sudovi), koji takve podatke i isprave koristi u postupku sastavljanja nacrta zemljišnoknjižnih uložaka.

Također, u postupku predočavanja elaborata nove katastarske izmjere, nazočne osobe potvrđuju da su im podaci predočeni te potpisuju izjavu kojom potvrđuju da su suglasne s predočenim podacima (članak 50.c st. 2. i 3. Zakona o državnoj izmjeri i katastru nekretnina). Predočavanje podataka nove katastarske izmjere važno je za postupak sastavljanja nacrta zemljišnoknjižnih uložaka jer su stranke u prilici izvođaču geodetskih radova predočiti isprave koje se odnose na knjižne upise, a koje izvođač geodetskih radova potom dostavlja sudu koji provodi postupak te zbog mogućnosti podnošenja prigovora na upise pod A I zemljišne knjige koji se odnose na oblik, površinu, položaj, izgrađenost, oznaku i kulturu zemljišta za koje je nadležno tijelo nadležno za katastar.

4. PRAVILA O SASTAVLJANJU NACRTA ZEMLJIŠNOKNJIŽNIH ULOŽAKA

4.1. OPĆENITO

U funkcionalno drugoj fazi postupaka osnivanja ili dopune zemljišnih knjiga, odnosno u samom postupku sastavljanja nacrta zemljišnoknjižnog uloška, cilj je utvrditi stvarnog vlasnika zemljišta, odnosno nositelja knjižnih prava, time da se pravo vlasništva

---

6 Rok za dovršetak postupka može se produžiti zbog opravdanih razloga ako sud koji provodi postupak osnivanja ili obnove zemljišne knjige zbog opravdanih razloga ne uspije u određenom roku prema odluci nadležnog ministra provesti sve radnje (članak 185. st. 4. ZZK-a).

7 Postupci osnivanja i obnove zemljišne knjige mogu se povjeriti javnom bilježniku na temelju mišljenja ministra nadležnog za poslove pravosuđa o povjeravanju poslova osnivanja i obnove zemljišne knjige javnom bilježniku, uzimajući u obzir opterećenost nadležnih sudova zemljišnoknjižnim predmetima, prethodno započetim postupcima osnivanja i obnove zemljišne knjige, raspoloživ broj ovlaštenih referenata i sudskih savjetnika na određenom sudu, kao i druge okolnosti koje bi mogle utjecati na učinkovito provođenje postupka obnove zemljišne knjige, ali sada bez obveze prethodnog pribavljanja mišljenje ministra nadležnog za poslove financija (članak 185. st. 3. ZZK-a).

8 Prema ZZK/97 sve do 2007., za provođenje postupka osnivanja i obnove zemljišne knjige bili su ovlašteni zemljišnoknjižni referenti, nakon Novele ZZK iz 2007. postupci osnivanja i obnove zemljišne knjige u nadležnosti su sudaca i sudskih savjetnika, zatim nakon Novele ZZK-a iz 2017. postupci osnivanja i obnove zemljišnih knjiga u nadležnosti su ovlaštenih zemljišnoknjižnih referenata pod nadzorom suca ili sudskog savjetnika. Donošenjem novog ZZK iz 2019. propisano je da postupke osnivanja i obnove zemljišne knjige provode sudski savjetnici i ovlašteni zemljišnoknjižni referenti, dok je Novelom ZZK-a iz 2022 uvedena mogućnost da u postupcima osnivanja i obnove zemljišnih knjiga sudjeluju javni bilježnici pored sudskih savjetnika i ovlaštenih zemljišnoknjižnih referenata ili zemljišnoknjižnih referenata bez posebnog ovlaštenja, pod nadzorom sudskog savjetnika ili ovlaštenog zemljišnoknjižnog referenta, pod pretpostavkama propisanim zakonom (članak 184. st 1. i 2. ZZK-a).

9 U okviru katastarske izmjere prikupljaju se i obrađuju podaci o:
1. međama i drugim granicama katastarske čestice
2. adresi katastarske čestice
3. načinu uporabe katastarske čestice i njezinih dijelova
4. površini katastarske čestice te o površinama dijelova katastarske čestice koji se upotrebljavaju na različit način
5. posebnim pravnim režimima koji su uspostavljeni na katastarskoj čestici
6 zgradama i
7. osobama iz članka 45. ovoga Zakona, a to su osobe upisane u katastarski operat, zemljišnu knjigu, kartone zemljišta, pologe isprava, upravitelji nekretnina (članak 36. Zakona o državnoj izmjeri i katastru nekretnina, Nar. nov., br. 112/18, 39/22, 152/24).

10 V. članak 31. Zakona o državnoj izmjeri i katastru nekretnina. Katastar nekretnina je evidencija koja sadržava podatke o česticama zemljine površine i zgradama koje trajno leže na zemljinoj površini ili ispod nje te o posebnim pravnim režimima na zemljinoj površini (članak 21. st. 1. Zakona o državnoj izmjeri i katastru nekretnina).

11 Nar. nov., br. 112/18, 39/22, 152/24.

12 Popisni list koji se koristi za potrebe predočavanja sadržava podatke o identifikaciji katastarskih čestica iz elaborata katastarske izmjere prema prethodnoj katastarskoj izmjeri (K identifikacija) i identifikaciji katastarskih čestica iz elaborata katastarske izmjere prema zemljišnoknjižnom stanju (Z identifikacija), podatke o katastarskim česticama određenim katastarskom izmjerom, podatke iz drugog odjeljka posjedovnice (list AII) zemljišnoknjižnog uloška prema identifikaciji katastarskih čestica iz elaborata katastarske izmjere prema zemljišnoknjižnom stanju (Z identifikacija), podatke o osobama za koje se predlaže upis u nacrt zemljišnoknjižnog uloška, podatke teretovnice (list C) zemljišnoknjižnog uloška prema identifikaciji katastarskih čestica iz elaborata katastarske izmjere prema zemljišnoknjižnom stanju (Z identifikacija).

ili drugih knjižnih prava utvrđuje na razini vjerojatnosti, dok se ne utvrđuje na razini izvjesnosti.

Prema izmjenama ZZK/24, postupak sastavljanja nacrta zemljišnoknjižnih uložaka, u pravilu, provodi se bez održavanja rasprave, dok je održavanje rasprave samo iznimno propisano u slučajevima predviđenim odredbom članka 187.a ZZK-a. Naime, izmjenom odredbe članka 187. st. 1. ZZK-a posebno se stavlja naglasak na mogućnost sastavljanja nacrta zemljišnoknjižnog uloška bez održavanja rasprave, koji predlagatelj Zakona o izmjenama i dopunama ZZK-a[13] obrazlaže potrebom ubrzanja postupka osnivanja i obnove zemljišne knjige jer nije potrebno ponovno na raspravu pozivati one osobe koje su već upisane u zemljišnu knjigu kao vlasnici, koje su dostavile isprave temeljem kojih se može dopustiti upis u zemljišne knjige, osobe koje se upisuju temeljem zakona i slično. Ako se novi zemljišnoknjižni uložak sastavlja bez održavanja rasprave, onda se temeljem izjava i isprava koje je izvođač geodetskih poslova prikupio prilikom izmjere i u postupku predočavanja, sastavlja nacrt novog uloška i obavijest o tome dostavlja strankama.[14]

Izmjenama ZZK-a/24 (članak 26. Izmjena ZZK-a) izmijenjene su odredbe o postupku sastavljanja nacrta zemljišnoknjižnih uložaka zemljišne knjige tako da se o sastavljanju nacrta zemljišnoknjižnog uloška sastavlja obavijest koja sadržava sve činjenice važne za sastavljanje nacrta zemljišnoknjižnog uloška, kao i nacrt zemljišnoknjižnog uloška te koja sadržava napomenu da stranke u roku od 15 dana od dana zaprimanja obavijesti mogu pristupiti sudu radi ispravka osobnih podataka, a da u odnosu na ostale upise svoja prava mogu ostvariti u ispravnom postupku. Pod ispravkom osobnih podataka smatra se ispravak pogrešno, nepotpuno ili netočno unesenih podataka o imenu i prezimenu odnosno nazivu, prebivalištu odnosno sjedištu te OIB-u. Navedenu obavijest zajedno s kopijom katastarskog plana, sud dostavlja osobama za koje je u postupku katarske izmjere utvrđeno da polažu prava na nekretnine za koje se sastavlja nacrt zemljišnoknjižnog uloška, osobama upisanima u zemljišnu knjigu, kartone zemljišta i polog isprava te knjigu položenih ugovora, kao i osobama za koje sud ocijeni da bi mogle imati pravni interes, ako je iz stanja zemljišne knjige vidljivo da je moguće izvršiti dostavu. Na taj način, bez provođenja rasprave u fazi postupka sastavljanja nacrta zemljišnoknjižnih uložaka, želi se ubrzati i pojednostavniti postupak[15]. Dakle, osim ispravka navedenih podataka stranke u ovoj fazi postupka osnivanja ili obnove zemljišnih knjiga ne mogu zahtijevati promjenu, brisanje ili ispravak bilo kakvih drugih podataka o nositeljima knjižnih prava, već nakon otvaranja ispravnog postupka mogu podnijeti prijave i prigovore.

4.2. SASTAVLJANJE NACRTA POSJEDOVNICE

U postupcima osnivanja i obnove zemljišnih knjige u nacrt posjedovnice upisuju se svi sastavni dijelovi zemljišnoknjižnoga tijela, kao i ona stvarna prava koja postoje u korist zemljišnoknjižnoga tijela ili nekoga suvlasničkog (idealnog) dijela zemljišnoknjižnoga tijela. Također, u posjedovnicu se upisuju i sve katastarske promjene koje se odnose na zemljišnoknjižno tijelo (promjene broja katastarske čestice, površine, adrese, načina uporabe, izgrađenosti i sl.), kao i sva javnopravna ograničenja u pravnom prometu zemljišnoknjižnoga tijela koja nisu opće naravi. Osim toga, pravo građenja upisuje se u posjedovnicu posebnoga zemljišnoknjižnog uloška kao posebno zemljišnoknjižno tijelo te se na zemljišnoknjižnom ulošku stavlja naznaka – Pravo građenja (tzv. dvostruki upis, v. članak 38. st. 1. - 4. ZZK-a).

U posjedovnicu se upisuju i građevine od posebnog interesa za Republiku Hrvatsku i pod posebnim vlasničkim režimom, na način propisan posebnim zakonom.

Pri sastavljanju prvog odjeljka posjedovnice (A I) u postupcima osnivanja i obnove (postojeće) zemljišne knjige za podatke je nadležno tijelo nadležno za katastar, dok podatke u drugom odjeljku posjedovnice (A II) unosi i za njihov sadržaj odgovara nadležan sud. Pritom, katastarski podaci iskazani u popisnom listu preuzimaju se u posjedovnicu zemljišnoknjižnog uloška koji se sastavlja i za njihov sadržaj odgovara tijelo nadležno za katastar, dok će se sud ograničiti na otvaranje zemljišnoknjižnog uloška i raspoređivanje pojedinih katastarskih čestica u zemljišnoknjižne uloške.

U posjedovnicu u drugom odjeljku (A II) upisuju se zabilježbe o javnopravnim ograničenjima, primjerice zabilježba o legalnosti građevine odnosno da je priložen (ili nije priložen) akt o legalnosti građevine: uporabna dozvola; rješenje o izvedenom stanju; ostale isprave iz članka 175. Zakona o gradnji (ako su izdane prije 1. 1. 2014.); kao i ostale zabilježbe, primjerice zabilježbe kulturnog dobra, zabilježba zaštićenog dijela prirode i sl., i to na temelju odgovarajućih akata ako ih stranke predoče ili su već upisane u staroj zemljišnoj knjizi.

Pritom, sud će se ograničiti na preuzimanje podataka o legalnosti koje je prikupio izvođač geodetskih radova prilikom predočavanja, ali stranke mogu naknadno dostaviti sudu sve isprave kojima raspolažu koje se odnose na određenu nekretninu te sud neće zakazivati raspravu samo zbog upisa zabilježbe legalnosti građevine, jer se pozitivna zabilježba može upisati i naknadno u redovitom zk. postupku.

Kako je za sastavljanje drugog odjeljka posjedovnice (A II)) nadležan sud, prilikom sastavljanja drugog odjeljka posjedovnice u nacrt nove zemljišne knjige ne prenose se:

– upisi čiji sadržaj ne može biti predmetom zemljišnoknjižnoga upisa (nedopušteni upisi)

– upisi koji se s velikom vjerojatnošću mogu smatrati bespredmetnima jer pravo koje im je predmetom ili na koje se oni odnose ne postoji ili se trajno ne može faktično izvršavati ili je zastarjelo (v. članak 188. st. 2. ZZK-a).

U postupku obnove zemljišnih knjiga u slučaju spornih podataka u prvom odjeljku posjedovnice pravna zaštita stranaka osigurana je u upravnom postupku u kojem odluku donosi područni ured za katastar, a ne u sudskom postupku putem instituta prijave i prigovora iz članka 196. ZZK-a.

Kada se u postupku obnove zemljišne knjige otvara samo dio zemljišne knjige, a prilikom sastavljanja zemljišnoknjižnog uloška u nacrt uloška upiše čestica koja odgovara dijelu jedne ili više čestica upisanih u zemljišnoj knjizi koja će se zatvoriti, u uložak zemljišne knjige koja se zatvara upisat će se po službenoj dužnosti zabilježba o tome da je za dio čestice otvorena nova zemljišna knjiga zemljišnoknjižnog uloška te da je u tijeku postupak obnove zemljišne knjige. Takva zabilježba će se bez odgađanja brisati po službenoj dužnosti kad se otvori nova zemljišna knjiga za cijelu česticu, koja je raspravljana u dijelovima (članak 191. st. 1. i 2. ZZK-a).

Takva zabilježba važna je radi osiguranja načela povjerenje u zemljišne knjige (istinitost i potpunost upisa u zemljišnu knjige) te zaštite stjecanja u dobroj vjeri (v. članak 8. st. 3. i 4. ZZK-a).

4.3. SASTAVLJANJE NACRTA VLASTOVNICE

U vlastovnicu zemljišnoknjižnog uloška upisuje se pravo vlasništva cijeloga zemljišnoknjižnog tijela, kao i ona ograničenja kojima je vlasnik osobno podvrgnut glede slobodnoga upravljanja ili glede raspolaganja zemljišnoknjižnim tijelom ili suvlasničkim dijelom.

Osim toga, u vlastovnicu se upisuje postojanje zabrane opterećivanja ili otuđivanja te ograničenja raspolaganja zemljišnoknjižnim tijelom ili suvlasničkim dijelom koja su predmetom upisa u teretovnicu, a tiču se svakoga vlasnika.

Vlasništvo posebnoga dijela nekretnine upisuje se u vlastovnici na suvlasničkom dijelu onoga suvlasnika za kojega je osnovano vlasništvo toga posebnog dijela, uz navođenje na koji se određeni posebni dio nekretnine i sporedne dijelove odnosi te će se na zemljišnoknjižnom ulošku staviti naznaka – *„Etažno vlasništvo“.*

Kad je u zemljišnoj knjizi upisano opće dobro, u vlastovnici će se učiniti vidljivim to njegovo svojstvo te tko vodi brigu, upravlja i odgovara za to dobro, ali ako brigu, upravljanje i odgovornost za opće dobro ima Republika Hrvatska, to se neće posebno upisivati.

Glede javnih dobara u općoj i u javnoj uporabi u vlastovnicu će se kao vlasnik upisati Republika Hrvatska, ako njihov vlasnik nije jedinica lokalne ili područne (regionalne) samouprave, te će se naznačiti tijelo ili ustanova kojoj su dana na upravljanje odnosno tijelo koje njima neposredno upravlja.

U postupku osnivanja i obnove zemljišne knjige nakon nove katastarske izmjere (članak 190. st. 1. ZZK-a), u vlastovnicu zemljišne knjige upisuje se vlasništvo osobe upisane:

- u zemljišnoj knjizi
- u popisnom listu sastavljenom u postupku katastarske izmjere odnosno predočavanja ili
- u popisno knjižnom dijelu postojećeg katastarskog operata ako su ti podaci novijeg datuma od podataka upisanih u postojeću zemljišnu knjigu
- u knjige položenih ugovora
- pologa isprava, kao i
- javnih i privatnih isprava koje stranke dostave sudu, a za koje postoje pretpostavke za stjecanje prava vlasništva prema zakonu, kao i
- provođenjem drugih mogućih dokaza prema pravilima izvanparničnog postupka.

U postupku obnove zemljišne knjige koji se provodi na podacima postojećeg katastarskog operata (članak 190. st. 2. ZZK-a), a što je iznimka kada je u službenoj upotrebi za određenu katastarsku općinu katastarski operat čije stanje ne zahtijeva ponovnu katastarsku izmjeru (članak 183. st. 1. ZZK-a), u vlastovnicu zemljišne knjige unosi se podatak o osobi:

- iz postojećeg katastarskog operata
- iz javnih i privatnih isprava koje stranke dostave sudu
- iz knjige položenih ugovora

[13] Nar. nov., br. 127/24.

[14] Izvođač geodetskih radova izjave i isprave prikupljene prilikom nove katastarske izmjere i postupka predočavanja dostavlja sudu putem aplikacije OSS obnove.

[15] Nakon otvaranja nove zemljišne knjige, otvara se ispravni postupak u kojem stranke mogu podnositi prijave i prigovore na sastavljene nacrte zemljišnoknjižnih uložaka, u roku za ispravak, nakon što se nova zemljišna knjiga otvori (članak 194. st. 1. - 4. ZZK-a).

- iz zemljišne knjige koja se zatvara otvaranjem obnovljene zemljišne knjige ako su ti podaci upisani nakon podataka koji proizlaze iz postojećeg katastarskog operata.

Isto pravilo vrijedi i ako se na raspravi za sastavljanje nacrta zemljišnoknjižnog izvatka ne postigne sporazum, dakle i u tom slučaju daje se prednost podacima novijeg datuma.

U postupku sastavljanja nacrta uložaka upisuju se svi podaci o vlasniku uključujući i osobni identifikacijski brojevi nositelja knjižnih prava. Prilikom sastavljanja nacrta zemljišnoknjižnog uloška, u vlastovnicu zemljišne knjige ne unose se nevaljani i bespredmetni upisi postojeće zemljišne knjige (članak 190. st. 6. ZZK-a).

4.4. SASTAVLJANJE NACRTA TERETOVNICA

Općenito, u teretovnicu se upisuju stvarna prava kojima je opterećeno zemljišnoknjižno tijelo ili idealni dio nekoga suvlasnika, kao i prava stečena na ovim pravima, ali i obvezna prava, i to pravo nazadkupa, prvokupa, najma i zakupa te ona ograničenja raspolaganja zemljišnoknjižnim tijelom ili suvlasničkim dijelom kojima je podvrgnut svagdašnji vlasnik opterećenoga dobra te zabrane opterećenja ili otuđenja.
Osim toga, u teretovnicu zemljišnoknjižnoga tijela koje je opće dobro ili je javno dobro u vlasništvu Republike Hrvatske ili jedinica lokalne ili područne (regionalne) samouprave upisat će se koncesija prema odredbama za upis zakupa, ako nije što posebno određeno.

U postupcima osnivanja i obnove zemljišne knjige, u pravilu, prenose se svi tereti koji opterećuju određeno zemljište te se u teretovnicu zemljišne knjige unose podaci o teretima i njihovim ovlaštenicima:

- iz zemljišne knjige
- iz kartona zemljišta
- iz pologa isprava i
- podaci isprava položenih u sudu te
- podaci popisnog lista sastavljenog u postupku katastarske izmjere odnosno predočavanja, a posebno oni koji se odnose na osnivanje založnih prava popisom imovine.

Tereti se u teretovnicu upisuju onim prvenstvenim redom koji dobivaju prema vremenskom redoslijedu kojim su bili uneseni u zemljišnu knjigu koja će se zatvoriti osnivanjem nove, u knjigu položenih ugovora te po redu kojim su bili osnivani popisom sukladno odredbama Ovršnog zakona. Međutim, u teretovnicu zemljišne knjige ne prenose se upisi iz zemljišne knjige koja će se zatvoriti ako je riječ o bespredmetnim upisima ili hipotekama za tražbine glede kojih su nastupili uvjeti za brisanje, odnosno upis od kojega je proteklo najmanje 30 godina od uknjižbe hipotekarne tražbine, a kad ima daljnjih upisa koji se odnose na nju – od posljednjega od tih upisa, zatim ako nije moguće pronaći niti one koji su prema upisima ovlašteni, niti njihove pravne sljednike te ako kroz ovo vrijeme nisu zahtijevani niti primljeni glavnica niti kamate, niti se pravo na koji drugi način ostvarivalo (v. članak 162. st. 1. ZZK-a). Također, u postupku osnivanja i obnove zemljišne knjige ne prenose se niti hipoteke upisane do 1. rujna 1980., već se takve hipoteke brišu po službenoj dužnosti ili po prijedlogu stranke.

5. RASPRAVA U POSTUPKU SASTAVLJANJA NACRTA ZEMLJIŠNOKNJIŽNIH ULOŽAKA

U postupku sastavljanja nacrta zemljišnoknjižnih uložaka rasprava se provodi ako sud ocijeni da je to potrebno, a to je kad prema dostavljenim ispravama i izjavama stranaka u postupku predočavanja nove katastarske izmjere, nije moguće utvrditi vlasnika ili nositelja drugih knjižnih prava koji se upisuju u nacrt zemljišnoknjižnog uloška, primjerice zato što je više stranaka dostavilo isprave kojima pretendiraju na upis prava vlasništva iste nekretnine ili jer dostavljene isprave nisu dostatne ili su kontradiktorne izjavama pozvanih osoba na predočavanju rezultata nove katastarske izmjere. To se osobito odnosi na situacije kada izvođač geodetskih radova prilikom izmjere i predočavanja nije prikupio sve izjave i isprave koje su potrebne radi utvrđivanja prava vlasništva i drugih knjižnih prava određene nekretnine, zatim ako iz izjava i isprava koje je izvođač geodetskih radova prikupio prilikom izmjere i predočavanja proizlazi da je između stranaka vlasništvo sporno (npr. više osoba tvrdi da nekretnina pripada njima), a sud ocijeni da bi održavanje rasprave bilo svrhovito za pravilan sastav nacrta zemljišnoknjižnog uloška, zatim ako izvođač geodetskih poslova na predočavanje nije pozvao sve osobe koje je bio dužan pozvati, a što je moglo biti od utjecaja na pravilnost nacrta zemljišnoknjižnog uloška.

Ako s obzirom na zemljišnoknjižne upise te izjave stranaka u postupku predočavanja i priložene isprave, nije moguće zaključiti tko je vlasnik ili nositelj drugog knjižnog prava na nekretnini, odnosno ako sud ocijeni da je potrebno održati raspravu, tad će zakazati raspravu i na raspravi sastaviti zapisnik s bitnim izjavama onih stranaka koje su se odazvale na raspravu, a za osobu koja tvrdi da je vlasnik kratko objašnjenje kako je stekao vlasništvo, dok se za ostale osobe uzima njihova suglasnost ako su suglasni te se na taj način na zapisniku s rasprave utvrđuje da je nacrt zemljišnoknjižnog uloška sastavljen.

Na raspravu za sastavljanje nacrta zemljišnoknjižnog uloška pozivaju se osobe za koje je u postupku katarske izmjere utvrđeno da polažu prava na nekretnine za koje se sastavlja nacrt zemljišnoknjižnog uloška, osobe upisane u zemljišnu knjigu, kartone zemljišta i polog isprava te knjigu položenih ugovora, kao i osobe za koje sud ocijeni da bi mogle imati pravni interes, ali samo ako je iz stanja zemljišne knjige vidljivo da je moguće izvršiti dostavu, uz napomenu da sudu dostave isprave potrebne za dokazivanje prava ili pravnih činjenica koje treba upisati i posebno upozorenje da ako nije moguće utvrditi vlasnika nekretnine u postupku osnivanja i obnove zemljišne knjige da će se kao vlasnik odnosno suvlasnik katastarske čestice koja je predmet postupka upisati Republika Hrvatska.[16]

Osim toga, na raspravu za sastavljanje nacrta zemljišnoknjižnih uložaka sud može pozvati službenika nadležnog tijela za katastar u svojstvu stručne osobe za katastarske podatke, a također službenik nadležnog tijela za katastar dužan je sudjelovati na raspravi i kada sud ili nadležno tijelo za katastar ocijeni da je njegovo sudjelovanje potrebno. Na raspravi za sastavljanje nacrta zemljišnoknjižnog uloška ne donosi se posebno rješenje, ali se sastavlja zapisnik. Zapisnik s rasprave sadržava bitne izjave stranaka, podatke o ispravama koje su stranke predočile sudu te utvrđenje da je nacrt uloška sastavljen, zapisnik potpisuju svi sudionici u postupku, a ako netko uskrati svoj potpis, u zapisniku će se navesti razlozi za to.[17]

Na raspravi za sastavljanje uložaka utvrđuju se sve činjenice važne za sastavljanje zemljišnoknjižnih uloška, o čemu sud vodi zapisnik koji se uručuje nazočnim strankama. Sud koji provodi raspravu u postupku sastavljanja nacrta zemljišnoknjižnih uložaka, postupa po pravilima izvanparničnog postupka koji omogućuje široka inkvizitorna ovlaštenja prilikom izvođenja dokaza i utvrđivanja činjenica, a podredno prema pravilima parničnog postupka (članak 99. st. 2. ZZK-a)[18]. Pritom, sud nije samo ovlašten, već i dužan na raspravi utvrđivati činjenice primjenom inkvizitornog načela po službenoj dužnosti, što znači bez obzira na dokazne prijedloge i činjenične navode stranaka. Inkvizitorna ovlaštenja suda koji provodi postupak ipak obvezuju sud da strankama koje sudjeluju na raspravi za sastavljanje nacrta zemljišnoknjižnog uloška omogući da se izjasne o zahtjevima i navodima protivne stranke (članak 16. st. 1. ZIP-a[19]), dok je s druge strane sud dužan strankama omogućiti da saznaju za predmet postupka, činjenice koje se namjeravaju utvrđivati i dokaze koji se namjeravaju izvesti te da se o tome izjasne (članak 16. st. 2. ZIP-a) pa je takve podatke sud dužan navesti već u pozivu za raspravu, odnosno s njima stranke upoznati na samoj raspravi.

Budući da sud na raspravi za sastavljanje nacrta zemljišnoknjižnih uložaka postupa prema pravilima izvanparničnog postupka, omogućuje se pozvanim osobama da izlože svoje zahtjeve i predlože dokaze te rasprave sporna pitanja u svrhu utvrđivanja vlasništva ili drugih knjižnih prava, koja će se upisati u vlastovnicu nacrta zemljišnoknjižnog uloška.

S druge strane, u izvanparničnim postupcima osnivanja i obnove zemljišnih knjiga, stranke su dužne u potpunosti i istinito iznositi sve činjenice koje su im poznate te predlagati sve dokaze važne za donošenje odluke suda, kao i odgovarati na sva pitanja suda (članak 17. st. 2. ZIP-a), što kod rasprave za sastavljanje nacrta zemljišnoknjižnih uložaka znači da su stranke dužne izložiti i one činjenice koje im ne idu u prilog, odnosno koje su u suprotnosti s njihovim zahtjevima, ako su im takve činjenice poznate pa i predložiti dokaze koji nisu u skladu s njihovim tvrdnjama i njihovim zahtjevima, ako su takvi dokazi važni za donošenje odluke suda o upisu knjižnih prava u zemljišnu knjigu.

Ponajprije, na raspravi za sastavljanje nacrta zemljišnoknjižnih uložaka, sud će pravo vlasništva upisati u vlastovnicu nacrta zemljišnoknjižnog uloška prema

[16] Kako sud na raspravi postupa po pravilima izvanparničnog postupka ne ustraje na punomoći za zastupanje ako umjesto pozvane osobe pristupi druga osoba, ako je riječ o upisu prava vlasništva u nacrt zemljišnoknjižnog uloška, ali ako je riječ o izjavama kojima se za drugog odriče prava vlasništva ili drugog knjižnog prava, tada je nužno priložiti valjanu punomoć za poduzimanje takve radnje.

[17] Prema članku 27. Zakona o izmjenama i dopunama ZZK/24, dodaju se nove odredbe za slučaj kada se prilikom sastavljanja nacrta zemljišnoknjižnog uloška utvrdi da je potrebno održati raspravu, tada će se zakazati rasprava za sastavljanje uložaka na kojoj se utvrđuju sve činjenice važne za sastavljanje uloška. Odredbe propisuju da se zemljišnoknjižni ulošci sastavljaju prema pravilu da će svaka pojedina katastarska čestica činiti zasebno zemljišnoknjižno tijelo, za koje će se sastaviti poseban zemljišnoknjižni uložak, osim ako zakonom nije drukčije određeno odnosno bit će moguće u jedan zemljišnoknjižni uložak upisati više katastarskih čestica koje nisu različito opterećene, a pripadaju istom vlasniku i vlasnik zahtijeva takav upis prilikom sastavljanja uloška.

[18] V. članak 187.a st. 6. ZZK-a.

[19] Zakon o izvanparničnom postupku (Nar. nov., br. 59/23).

sporazumu stranaka. Međutim, zakonska odredba članka 190. st. 1. toč. 7. ZZK-a afirmira istražno načelo prilikom utvrđivanja činjenica i izvođenja dokaza na raspravi za sastavljanje nacrta zemljišnoknjižnih uložaka, propisujući da se vlasništvo može utvrđivati i provođenjem drugih mogućih dokaza prema pravilima izvanparničnog postupka, ali tek podredno, kada na drugi način nije moguće utvrditi vlasnika.

Stoga, postoji mogućnost upisa prava vlasništva osobe koje je utvrđeno tako izvedenim dokazima koji podrazumijevaju saslušanje stranaka i svjedoka. Ipak, mala je vjerojatnost da bi se u postupku sastavljanja nacrta zemljišne knjige u vlastovnicu upisao podatak o vlasništvu utvrđenom izvođenjem dokaza saslušanjem stranaka i svjedoka, ako o vlasništvu postoje podaci sadržani u popisnom listu nove katastarske izmjere, postojećem katastarskom operatu, knjizi položenih ugovora ili zemljišnoj knjizi, ako su takvi podaci noviji od podataka koji proizlaze iz postojećeg katastarskog operata, ali ako sud koji provodi postupak sastavljanja nacrta zemljišnoknjižnih uložaka, posumnja u ažuriranost takvih podataka, ovlašten je na raspravi izvoditi druge dokaze primjenom inkvizitornog načela. Pritom, sud u svrhu dokaza raspolaže ispravama i izjavama stranaka koje su stranke priložile u postupku predočavanja, a koje izvođač geodetskih poslova skenira i dostavlja putem aplikacije sudu,[20] ali i izjavama i ispravama dostavljenim na raspravi, ukoliko stranke dostave daljnje isprave.

Prema inkvizitornom načelu sud je na raspravi za sastavljanje nacrta zemljišnoknjižnih uložaka ovlašten izvesti i dokaze koje stranke nisu predložile ako smatra da je to svrhovito za pravilno utvrđivanje odlučnih činjenica koje se odnose na pravo vlasništva ili druga knjižna prava koja se upisuju u zemljišnu knjigu, a najlikvidniji dokaz koji se može izvesti na raspravi je saslušanje prisutnih stranaka i svjedoka. Pritom, stranke i svjedoci dužni su iskazivati istinu pred sudom, ali s druge strane stranke nisu dužne dati svoj iskaz, niti se mogu, u slučaju odbijanja davanja iskaza, prema strankama primijeniti bilo kakve sankcije[21]. Svjedoci su također dužni istinito iskazivati pred sudom i u pravilu se ne mogu osloboditi dužnosti svjedočenja[22] te se prema njima mogu primijeniti sankcije u slučaju neopravdanog odbijanja iskazivanja[23].

Inkvizitorno načelo kojim se sud vodi na raspravi za sastavljanje nacrta zemljišnoknjižnih uložaka, omogućuje sudu koji vodi raspravu da po službenoj dužnosti izvede dokaz vještačenjem, odnosno saslušanjem sudskog vještaka geodetske struke. Međutim, u praksi takva mogućnost nije izgledna jer se rasprava za sastavljanje nacrta zemljišnoknjižnih uložaka provodi, u pravilu, nakon katastarske izmjere i postupka predočavanja[24] rezultata katastarske izmjere strankama pa su zapravo sve činjenice koje se odnose na oblik, površinu, izgrađenost, položaj i druge podatke identifikacije nekretnina, utvrđene u potvrđenom elaborati geodetske izmjere i sud nije ovlašten takve podatke mijenjati.[25] Osim toga, kada sud ili nadležno tijelo za katastar ocijeni da je to potrebno, na raspravu za sastavljanje nacrta zemljišnoknjižnih uložaka sud može pozvati službenika nadležnog tijela za katastar u svojstvu stručne osobe za katastarske podatke.

Ako se na raspravi za sastavljanje uložaka ne postigne sporazum, već se pojavi spor između više osoba oko toga koju od njih bi trebalo upisati kao nositelja knjižnog prava, tada se prednost daje upisima novijeg datuma te će sud upisati u nacrt zemljišnoknjižnog uloška:

- osobu koja je upisana u popisni list koji je sastavni dio elaborata izmjere, kada je provedena nova katastarska izmjera odnosno
- osobu upisanu u katastarski operat ako je podatak novijeg datuma od upisa u zemljišnu knjigu
- osobu upisanu u zemljišnu knjigu (u postupku obnove zemljišne knjige), ako je upis novijeg datuma od upisa u katastarski operat.[26]

Međutim, ako nije moguće utvrditi vlasnika prema prethodno opisanim pravilima, u nacrtu zemljišnoknjižnog uloška upisat će se Republika Hrvatska kao vlasnik odnosno suvlasnik katastarske čestice koja je predmet postupka. Pri upisu suvlasništva, u sumnji koliki su suvlasnički dijelovi, smatra se da su jednaki.

Kad se pozvane stranke ne odazovu pozivu na raspravu povodom sastavljanja uložaka i nema isprava podobnih za upis, rasprava se neće odgoditi, već će se nacrt uloška sastaviti sukladno odredbama članka 190. st. 1., 2. i 3. ZZK-a, dakle u postupku osnivanja i obnove zemljišne knjige nakon nove katastarske izmjere (članak 190. st. 1. ZZK-a), u vlastovnicu zemljišne knjige upisat će se vlasništvo osobe upisane u postojećoj zemljišnoj knjizi, zatim popisnom listu sastavljenom u postupku katastarske izmjere odnosno predočavanja ili popisno knjižnom dijelu postojećeg katastarskog operata ako su ti podaci novijeg datuma od podataka upisanih u postojeću zemljišnu knjigu. Ako se vlasništvo ne bi moglo utvrditi na opisani način, tada će se u nacrtu zemljišnoknjižnog uloška upisati osoba upisana prema podacima knjige položenih ugovora, pologa isprava, kao i javnih i privatnih isprava koje stranke dostave sudu, a za koje postoje pretpostavke za stjecanje prava vlasništva prema zakonu te konačno provođenjem drugih mogućih dokaza prema pravilima izvanparničnog postupka.

Međutim, ako se ni na koji način ne može utvrditi tko je vlasnik određene nekretnine, rasprava se može dovršiti bez da zapisnik sadržava nacrt novoga zemljišnoknjižnog uloška te se strankama uručuje takav zapisnik, a nacrt zemljišnoknjižnog uloška dostavlja im se naknadno te svaka nezadovoljna stranka može u ispravnom postupku podnijeti prijavu ili prigovor kojima dokazuje da u zemljišnu knjigu treba upisati nešto što nije upisano, odnosno izbrisati određeni upis ili prvenstveni red (v. članak 196. st. 1. i 2. ZZK-a).

Osim prethodno normirane mogućnosti kada sud sam ocijeni potrebnim održavanje rasprave za sastavljanje nacrta zemljišnoknjižnih uložaka, propisana je obveza održavanja rasprave za sastavljanje nacrta zemljišnoknjižnog uloška koja će se uvijek održati kada se na nekretninama ili dijelu nekretnine predlaže upis pravne ili fizičke osobe koja priloženim ispravama nije dokazala neprekinut niz stjecanja nekretnine od upisanih vlasnika do sebe, a u postupku predočavanja nadležno općinsko državno odvjetništvo nije se usuglasilo s predloženim upisom ako je u zemljišnoj knjizi za koju se postupak provodi na toj nekretnini upisano:

– vlasništvo Republike Hrvatske ili pravnih prednika Republike Hrvatske
– opće dobro
– javno dobro ili
– općenarodna imovina ili društveno vlasništvo bez upisanog nositelja prava korištenja.

U tom slučaju, na raspravu za sastavljanje zemljišnoknjižnog uloška pozivaju se osobe za koje je u postupku katarske izmjere utvrđeno da polažu prava na nekretnine za koje se sastavlja nacrt zemljišnoknjižnog uloška, osobe upisane u zemljišnu knjigu, kartone zemljišta i polog isprava te knjigu položenih ugovora, kao i osobe za koje sud ocijeni da bi mogle imati pravni interes za sudjelovanje na raspravi i pod pretpostavkom da je iz stanja zemljišne knjige vidljivo da je moguće izvršiti dostavu, uz napomenu da sudu dostave isprave potrebne za dokazivanje prava ili pravnih činjenica koje treba upisati i posebno upozorenje na odredbu članka 190. st. 5. ZZK-a odnosno da ako nije moguće utvrditi vlasnika prema odredbama ovoga članka, upisat će se Republika Hrvatska kao vlasnik odnosno suvlasnik katastarske čestice koja je predmet postupka.

6. ZAKLJUČAK

Važno je imati na umu da se od dana sastavljanja nacrta zemljišnoknjižnog uloška pa do otvaranja nove zemljišne knjige pravni promet nekretninama i nadalje odvija, a upise u nacrt zemljišnoknjižnog uloška ne štiti načelo potpunosti i istinitosti zemljišne knjige, već je odgođena primjena načela povjerenja u zemljišne knjige dok novoosnovana ili obnovljena zemljišna knjiga ne stupi na snagu. Stoga se svi zemljišnoknjižni upisi odnosno sve promjene provode u postojećoj zemljišnoj knjizi (čl. 193. ZZK-a) do otvaranja nove zemljišne knjige, kao i nacrtu zemljišnoknjižnih uložaka, dakle svi se upisi do otvaranja nove zemljišne knjige provode dva puta, u nacrtu zemljišne knjige i u važećoj zemljišnoj knjizi.

U predmetima u kojima nije donesena odluka o upisu u postojećoj (važećoj) zemljišnoj knjizi, plombe će se prenijeti u zemljišnu knjigu koja se otvara, a ako se prijedlogu za upis, čija je plomba prenesena u novu zemljišnu knjigu, ne bi moglo udovoljiti s obzirom na stanje nove zemljišne knjige (primjerice, zbog promjene pravnog prednika), taj će se prijedlog smatrati prijavom za upis u ispravnom postupku.

Stoga je od velike važnosti pravilno i ažurno sastavljanje nacrta zemljišnoknjižnih uložaka kako bi se knjižni upisi uskladili sa stvarnim stanjem nekretnina, a time postigla svrha i cilj postupaka osnivanja i obnove zemljišne knjige.

---

20 Aplikacija OSS Obnove.

21 Naime, izvođenje dokaza ima svrhu utvrđivanja činjenica na kojima se temelje zahtjevi stranaka pa je davanje iskaza u interesu same stranke. Ako stranka ne želi postići takav procesno pravni cilj te stoga uskrati davanje iskaza, nije svrhovito prema toj stranci primijeniti bilo kakve sankcije (članak 265. st. 2. ZPP-a).

22 Izuzetak su punomoćnici stranaka o onome što im je kao punomoćniku njihova stranka povjerila, vjerski ispovjednici o onome što im je stranka ispovjedila, odvjetnici, liječnici i druge osobe koje su o određenoj činjenici saznale u obavljanju svojega poziva, ali samo ako postoji obveza čuvanja tajne o onome što su saznale u obavljanju svojega poziva (članak 237. st. 1. ZPP-a).

23 Članak 248. st. 1. i 2. ZPP-a.

24 Postupak predočavanja podataka prikupljenih i obrađeni u novoj katastarskoj izmjeri ima svrhu prikupljanja i obrade podataka koji se odnose na oblik, površinu, izgrađenost, način upotrebe i položaj zemljišta za koja se provodi postupak osnivanja ili obnove zemljišne knjige.

25 V. članak 196. ZZK-a (V. ŽS u Zagrebu, Gž Zk-391/2024-2 od 10. 10. 2025., ŽS u Zagrebu, Gž Zk-187/2024-2 od 7. 4. 2025., ŽS u Zagrebu, Gž Zk-31/2023-2 od 8. 1. 2024.).

26 Ostale osobe sud će uputiti da svoje pravo ostvaruju u ispravnom postupku podnošenjem prijava i prigovora (v. članak 196. st. 1. ZZK-a).

Građanskopravna zaštita oznaka zemljopisnog podrijetla za obrtničke i industrijske proizvode I. dio

Postalo je uobičajeno na tržištu pronaći proizvode koji s ponosom ističu svoje podrijetlo iz određene države ili pokrajine, jer takva oznaka podrijetla kod potrošača stvara uvjerenje da je proizvod proizveden u skladu s očekivanim obrascima kvalitete. Autor nas podsjeća na europsku legislativu kojom je uređena zaštita oznake zemljopisnog podrijetla i pojašnjava kako su europski propisi preneseni u domaće zakonodavstvo.

izv. prof. dr. sc. DRAGAN ZLATOVIĆ, prof. struč. stud.*

1. UVOD

Oznaka zemljopisnog podrijetla naziv je zemljopisnog područja ili neki drugi znak koji ukazuje da proizvod ili usluga potječe iz određenog zemljopisnog područja te da posjeduje određenu kvalitetu i svojstva koja se tom podrijetlu pripisuju. Zaštita oznaka zemljopisnog podrijetla i oznaka izvornosti kao prava intelektualnog vlasništva ostvaruje se u odgovarajućem postupku registracije oznake koju provodi nadležno tijelo.

Donedavno, u Europskoj uniji nisu bili uspostavljeni sustavi ostvarivanja zaštite oznaka zemljopisnog podrijetla za sve proizvode, nego samo sustav za zaštitu zemljopisnih oznaka podrijetla i oznaka izvornosti za poljoprivredne i prehrambene proizvode (hranu), vina i jaka alkoholna pića (v. Uredbu (EU) 2024/1143 Europskog parlamenta i Vijeća od 11. travnja 2024. o oznakama zemljopisnog podrijetla za vino, jaka alkoholna pića i poljoprivredne proizvode te zajamčeno tradicionalnim specijalitetima i neobveznim izrazima kvalitete za poljoprivredne proizvode, izmjeni uredaba (EU) br. 1308/2013, (EU) 2019/787 i (EU) 2019/1753 te stavljanju izvan snage Uredbe (EU) br. 1151/2012**,** SL L, 2024/1143, 23. 4. 2024.).

Tako je zaštita oznaka zemljopisnog podrijetla za industrijske i obrtničke proizvode bila prepuštena pretežito *sui generis* uređenju na nacionalnoj legislativnoj razini država članica, koje su se bitno razlikovale glede opsega zaštite i, najvažnije, nisu pružale zaštitu izvan nacionalnog državnog područja (npr. Slovenija, Češka, Mađarska, Portugal, Francuska). Neke države članice za zaštitu takvih oznaka upotrebljavale su sustave zaštite žigova i/ili pravila o nepoštenom tržišnom natjecanju.

U Republici Hrvatskoj ta je zaštita do sada bila uređena Zakonom o oznakama zemljopisnog podrijetla i oznakama izvornosti proizvoda i usluga (Nar. nov., br. 173/03, 186/03, 76/07, 49/11 i 46/18 - u nastavku teksta: ZOZP) u nadležnosti Državnog zavoda za intelektualno vlasništvo, dok je za sustav zaštite zemljopisnih oznaka podrijetla i oznaka izvornosti za poljoprivredne i prehrambene proizvode (hranu), vina i jaka alkoholna pića i dalje nadležno Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i ribarstva, sukladno odredbama Zakona o poljoprivredi (Nar. nov., br. 118/18, 42/20, 127/20, 52/21, 152/22 i 152/24).

2. NOVA REGULATIVA NA EUROPSKOJ I NACIONALNOJ RAZINI

Sustav za zaštitu oznaka zemljopisnog podrijetla za obrtničke i industrijske proizvode Europske unije formalno je i jedinstveno uspostavljen novom Uredbom (EU) 2023/2411 Europskog parlamenta i Vijeća od 18. listopada 2023. o zaštiti oznaka zemljopisnog podrijetla za obrtničke i industrijske proizvode i izmjeni uredbi (EU) 2017/1001 i (EU) 2019/1753, koja je na snazi od 1. prosinca 2025. (SL L, 2023/2411, 27. 10. 2023., ELI: *http://data.europa.eu/eli/reg/2023/2411/oj* - pristupljeno: 23. 10. 2026.*).* Do uspostave toga novog sustava zaštite zemljopisnih oznaka podrijetla za nepoljoprivredne odnosno obrtničke i industrijske proizvode na snazi je nacionalni sustav zaštite za koji je nadležan Državni zavod za intelektualno vlasništvo, koji će, ovisno o dinamici uspostave novog sustava, prestati djelovati najkasnije 2. prosinca 2026.

Uredbom (EU) 2023/2411 omogućuje se kvalitetnija i sveobuhvatna zaštita proizvođačima obrtničkih i industrijskih proizvoda čija je kvaliteta bitno uvjetovana njihovim zemljopisnim podrijetlom iz država članica, kao i provedba prava iz registriranih oznaka zemljopisnog podrijetla na teritoriju cijele Europske unije centraliziranim postupkom, nasuprot do sada raspoloživoj zaštiti isključivo na razini pojedinačnih država članica Europske unije. Usto, novi sustav omogućuje odnosno olakšava stjecanje međunarodne zaštite oznaka zemljopisnog podrijetla i u trećim zemljama (izvan EU-a) koje su potpisnice Ženevskog akta Lisabonskog sporazuma o oznakama izvornosti i oznakama zemljopisnog podrijetla uspostavljenog pod okriljem Svjetske organizacije za intelektualno vlasništvo (*World Intellectual Property Organization* - WIPO), uz istovremenu mogućnost zaštite oznaka zemljopisnog podrijetla iz trećih zemalja na teritoriju EU-a.

U svezi s primjenom Uredbe (EU) 2023/2411 potom su doneseni još i sljedeći europski propisi:

- Delegirana uredba Komisije (EU) 2025/1955 od 29. rujna 2025. o dopuni Uredbe (EU) 2023/2411 Europskog parlamenta i Vijeća o zaštiti oznaka zemljopisnog podrijetla za obrtničke i industrijske proizvode (SL L, 2025/1955, 1. 12. 2025., ELI: *http://data.europa.eu/eli/reg_del/2025/1955/oj*; u nastavku teksta: Delegirana uredba – pristupljeno: 23. 10. 2026.) i Provedbena uredba Komisije (EU) 2025/1956 od 29. rujna 2025. o utvrđivanju pravila za primjenu Uredbe (EU) 2023/2411 Europskog parlamenta i Vijeća o zaštiti oznaka zemljopisnog podrijetla za obrtničke i industrijske proizvode (L, 2025/1956, 28. 11. 2025, ELI: *http://data.europa.eu/eli/reg_impl/2025/1956/oj*; u nastavku teksta: Provedbena uredba – pristupljeno: 23. 10. 2026.).

Time je Europska unija stvorila novi regulatorni sustav za zaštitu naziva obrtničkih i industrijskih proizvoda čija se kvaliteta, ugled ili druge karakteristike mogu pripisati njihovu zemljopisnom podrijetlu. Počevši od 1. prosinca 2025., Ured Europske unije za intelektualno vlasništvo (*European Union Intellectual Property Office* - EUIPO) otvorio je prijave za registraciju naziva obrtničkih i industrijskih proizvoda kao oznaka zemljopisnog podrijetla (*Craft and Industrial Geographical Indication* - CIGI), što predstavlja ključnu prekretnicu za proizvođače, zajednice i regionalna gospodarstva, koja će pomoći u očuvanju i promicanju bogate obrtničke i industrijske baštine.

Republika Hrvatska uskladila je svoje zakonodavstvo s Uredbom (EU) 2023/2411 donijevši novi Zakon o zaštiti oznaka zemljopisnog podrijetla za obrtničke i industrijske proizvode (Nar. nov., br. 136/25 - u nastavku teksta: Zakon) i Pravilnik o zaštiti oznaka zemljopisnog podrijetla za obrtničke i industrijske proizvode (Nar. nov., br. 1/26 - u nastavku teksta: Pravilnik).

Novi regulatorni okvir uspostavlja usklađeni sustav zaštite diljem Europske unije, omogućujući proizvođačima da dobiju zaštitu u svih 27 država članica putem jedinstvene registracije, čime se prevladavaju razlike koje su postojale između nacionalnih sustava.

Uredba (EU) 2023/2411 u članku 4. definira obrtničke proizvode kao one koji su u cijelosti ili djelomično izrađeni ručno, bilo ručnim, digitalnim ili čak mehaničkim alatima, pod uvjetom da ručna intervencija predstavlja bitan element gotovog proizvoda. Industrijski proizvodi, s druge strane, definirani su kao oni proizvedeni prema standardiziranim postupcima, uključujući masovnu proizvodnju i upotrebu strojeva.

Da bi naziv obrtničkog ili industrijskog proizvoda mogao biti zaštićen kao oznaka zemljopisnog podrijetla,

* Dekan Veleučilišta u Šibeniku.

proizvod mora ispunjavati sljedeće zahtjeve iz članka 6. Uredbe (EU) 2023/2411:

(a) proizvod potječe iz određenog mjesta, regije ili zemlje

(b) kvaliteta, ugled ili drugo svojstvo proizvoda u bitnom se pripisuju njegovu zemljopisnom podrijetlu i

(c) najmanje jedna faza proizvodnje proizvoda odvija se na definiranom zemljopisnom području.

Proizvodi koji su u suprotnosti s javnim poretkom isključeni su iz zaštite oznake zemljopisnog podrijetla.

Oznaka zemljopisnog podrijetla predstavlja kolektivno pravo korištenja, što znači da zaštićeni naziv mogu koristiti samo proizvođači sa sjedištem u definiranom zemljopisnom području koji udovoljavaju odgovarajućoj specifikaciji proizvoda. Taj dokument, između ostaloga, utvrđuje karakteristike proizvoda, način proizvodnje i sustav kontrole. Zaštita naziva obrtničkog ili industrijskog proizvoda kao oznake zemljopisnog podrijetla zahtijeva registraciju i strogo poštovanje uvjeta utvrđenih u odgovarajućoj specifikaciji.

Postupak registracije oznake zemljopisnog podrijetla za obrtničke i industrijske proizvode strukturiran je u dvije faze: prva faza na nacionalnoj razini u kojoj se prijava podnosi nadležnom nacionalnom uredu za zaštitu intelektualnog vlasništva (članak 12. – 16. Uredbe (EU) 2023/2411), a druga faza na razini Europske unije - u kojoj se, nakon što je pozitivno ispitana na nacionalnoj razini, prijava prosljeđuje EUIPO-u, koji odlučuje o registraciji s učinkom na cijelom teritoriju Europske unije (članak 21. – 30. Uredbe (EU) 2023/2411).

Ipak, države članice mogu, u skladu s člankom 19. Uredbe (EU) 2023/2411, zatražiti odstupanje od nacionalne faze postupka registracije, u kojim se slučajevima zahtjevi za registraciju podnose izravno EUIPO-u.

Dakle, postupci registracije na razini Europske unije obuhvaćaju tri vrste postupaka. Prvi postupak obuhvaća fazu postupka registracije na razini Europske unije u vezi sa zahtjevom koji je podnijelo nadležno tijelo države članice, nakon što je na nacionalnoj razini donesena pozitivna odluka o zahtjevu. Potom, može biti riječ i o postupku registracije u vezi s izravnim zahtjevom podnesenim u skladu s člankom 20. Uredbe, dok treću vrstu postupka predstavlja postupak registracije u vezi sa zahtjevom za registraciju oznake zemljopisnog podrijetla iz treće zemlje, osim oznaka zemljopisnog podrijetla zaštićenih u Europskoj uniji na temelju Ženevskog akta ili bilo kojeg drugog međunarodnog sporazuma čija je Europska unija ugovorna stranka (v. članak 21. Uredbe (EU) 2023/2411).

Odluku o registraciji oznake zemljopisnog podrijetla donosi Ured sukladno članku 29. Uredbe (EU) 2023/2411 i objavljuje je u Registru oznaka zemljopisnog podrijetla Unije za obrtničke i industrijske proizvode.

Prema članku 24. st. 1. Zakona, proizvođač koji proizvodi obrtnički ili industrijski proizvod označen registriranom oznakom zemljopisnog podrijetla sukladno članku 48. Uredbe (EU) 2023/2411 obvezan je taj proizvod proizvoditi u skladu sa specifikacijom proizvoda, a proizvod označen registriranom oznakom zemljopisnog podrijetla koji je proizvođač stavio na tržište mora udovoljavati zahtjevima iz specifikacije. Proizvođač može na tržište staviti obrtnički i industrijski proizvod označen registriranom oznakom zemljopisnog podrijetla sukladno članku 48. Uredbe (EU) 2023/2411 samo ako je za taj proizvod prethodno izvršena provjera sukladnosti sa specifikacijom proizvoda i ako je izdan certifikat o odobrenju za upotrebu oznake zemljopisnog podrijetla iz članka 29. st. 5. Zakona.

3. GRAĐANSKOPRAVNA ZAŠTITA OZNAKA ZEMLJOPISNOG PODRIJETLA ZA OBRTNIČKE I INDUSTRIJSKE PROIZVODE

3.1. PRAVNI OKVIR ZAŠTITE NA RAZINI UNIJE

Mjere, postupci i pravna sredstva utvrđeni u Direktivi 2004/48/EZ Europskog parlamenta i Vijeća primjenjuju se na svaku povredu prava intelektualnog vlasništva, uključujući prava koja se odnose na oznake zemljopisnog podrijetla. Usto, Uredbom (EU) br. 608/2013 Europskog parlamenta i Vijeća utvrđuju se uvjeti i postupci za djelovanje carinskih tijela ako roba za koju se sumnja da povređuje pravo intelektualnog vlasništva, uključujući pravo koje se odnosi na oznake zemljopisnog podrijetla, podliježe ili je trebala podlijegati carinskom nadzoru ili carinskim provjerama na carinskom području Unije. Isto tako, Uredbom (EU) br. 386/2012 Europskog parlamenta i Vijeća utvrđuju se zadaće i aktivnosti Ureda u vezi s provedbom prava intelektualnog vlasništva, uključujući poticanje suradnje s relevantnim tijelima država članica i među njima.

Oznaka zemljopisnog podrijetla predstavlja kolektivno pravo korištenja, što znači da zaštićeni naziv mogu koristiti samo proizvođači sa sjedištem u definiranom zemljopisnom području koji udovoljavaju odgovarajućoj specifikaciji proizvoda

Prema članku 40. st. 1. Uredbe (EU) 2023/2411, oznake zemljopisnog podrijetla upisane u registar Unije zaštićene su:

(a) od svake izravne ili neizravne komercijalne upotrebe oznake zemljopisnog podrijetla za proizvode koji nisu obuhvaćeni registracijom, ako su ti proizvodi usporedivi s proizvodima obuhvaćenima registracijom, ili ako se upotrebom naziva iskorištava, umanjuje ili narušava ugled zaštićene oznake zemljopisnog podrijetla ili mu se šteti;

(b) od svake zloporabe, oponašanja ili podsjećanja na naziv zaštićen oznakom zemljopisnog podrijetla, čak i ako je pravo podrijetlo proizvoda ili usluga navedeno ili ako je zaštićena oznaka zemljopisnog podrijetla prevedena ili ako joj je dodan izraz kao što je „stil”, „vrsta”, „metoda”, „kako se proizvodi u”, „oponašanje”, „aroma”, „miris”, „kao” ili sličan izraz;

(c) od svake druge lažne oznake ili oznake koja dovodi u zabludu glede izvora, podrijetla, prirode ili bitnih obilježja proizvoda na unutarnjoj ili vanjskoj ambalaži, u promidžbenim materijalima, u dokumentima ili informacijama na internetskim sučeljima koji se odnose na proizvod, kao i od pakiranja proizvoda u ambalažu koja može stvoriti pogrešnu predodžbu o njegovu podrijetlu;

(d) od svakog drugog postupka koji potrošača može dovesti u zabludu o pravom podrijetlu proizvoda.

U smislu navedenoga pod (b), smatra se da je riječ o podsjećanju na oznaku zemljopisnog podrijetla posebno ako je po mišljenju prosječnog europskog potrošača, koji je razumno informiran i razumno pronicljiv i oprezan, stvorena dovoljno izravna i jasna veza s proizvodom obuhvaćenim registriranom oznakom zemljopisnog podrijetla.

Zaštita oznaka zemljopisnog podrijetla primjenjuje se i na svaku upotrebu naziva domene koja je u suprotnosti s navedenim u članku 40. st. 1. Uredbe.

Zaštita oznaka zemljopisnog podrijetla primjenjuje se i:

(a) na robu koja ulazi na carinsko područje Unije, a nije puštena u slobodan promet unutar toga područja i

(b) na robu koja se prodaje na daljinu, primjerice u okviru elektroničke trgovine.

Skupina proizvođača ili svaki proizvođač koji ima pravo upotrebljavati zaštićenu oznaku zemljopisnog podrijetla ima pravo spriječiti treće strane da u okviru trgovine u Uniju unose robu koja u njoj nije puštena u slobodan promet ako ta roba, uključujući i njezinu ambalažu, dolazi iz trećih zemalja te se njome krši članak 40. st. 1. Uredbe.

Oznaka zemljopisnog podrijetla zaštićena na temelju Uredbe ne postaje generički naziv u Uniji. Ako je oznaka zemljopisnog podrijetla složenica koja sadržava generički naziv, upotreba toga naziva ne predstavlja postupanje iz članka 40. st. 1. točaka (a) i (b).

Prema članku 47. Uredbe, registriranu oznaku zemljopisnog podrijetla može upotrebljavati svaki proizvođač proizvoda koji je u skladu s odgovarajućom specifikacijom proizvoda, a proizvođači osiguravaju da su njihovi proizvodi u skladu s odgovarajućom specifikacijom proizvoda.

Središnji registar stanovništva

Središnji registar stanovništva, koji vodi Porezna uprava, elektronički je vođena službena evidencija koja na jednom mjestu objedinjuje važne podatke o stanovništvu Republike Hrvatske te drugim upisanim osobama prema socijalnim, ekonomskim, obrazovnim, migracijskim, stambenim i ostalim obilježjima, a sadržava i podatke o srodstvu te podatke o kućanstvima. U središnji registar stanovništva objedinjuju se podaci iz više različitih službenih evidencija, a objedinjenim podacima iz središnjeg registra stanovništva moći će se koristiti samo tijela i institucije koje imaju propisanu pravnu osnovu za njihovo korištenje, i to u opsegu koji je nužan za obavljanje poslova iz njihove nadležnosti.

mr. sc. MIRJANA MAHOVIĆ KOMLJENOVIĆ, dipl. oec.

1. UVODNE NAPOMENE

Donošenje **Zakona o središnjem registru stanovništva (Nar. nov., br. 67/25 – u nastavku teksta: Zakon), koji je u najvećem dijelu odredbi stupio na snagu 17. travnja 2025.,** predstavlja najznačajniji iskorak u modernizaciji rada kao i digitalizaciji javne uprave**.** Prema Zakonu, ustrojava se SRS, kao elektronički vođena službena evidencija koja na jednom mjestu sadržava podatke o broju i prostornom rasporedu stanovnika na području RH, obitelji i kućanstvu, a koji su povezani s podacima o primicima odnosno visini ostvarenog dohotka i vrijednosti imovine, pri čemu će objedinjeni podaci pridonijeti učinkovitijem i bržem ostvarivanju prava građana te modernizaciji rada javne uprave.
Pri ostvarivanju različitih socijalnih prava građani više neće imati obvezu dostavljanja različitih potvrda o podacima koje javnopravna tijela već imaju u svojim službenim registrima.

Pristupom novoj elektroničkoj usluzi **Središnji registar stanovništva i odabirom kategorije *„Aktivno građanstvo“*, građani mogu obaviti uvid u osobne podatke evidentirane u središnji registar stanovništva (u nastavku teksta: SRS) koji se na njih odnose, te po potrebi zatražili njihov ispravak ili dopunu jer od 1. siječnja 2027.** na temelju podataka iz SRS-a, utvrđuju njihova socijalna i druga prava prema posebnim propisima.

Radi usklađenja podataka iz SRS-a sa stvarnim stanjem, ispravak i dopuna podataka obavlja se podnošenjem **dobrovoljnih izjava** korištenjem nove elektroničke usluge. Ako nisu korisnici elektroničkih usluga, građani mogu osobno potražiti pomoć u nadležnoj ispostavi Porezne uprave prema svom prebivalištu ili uobičajenom boravištu, kada mogu podnijeti i dobrovoljne izjave kao dopunu SRS-a podacima za koje ne postoje službene evidencije u javnim registrima.

2. SREDIŠNJI REGISTAR STANOVNIŠTVA POSTAJE REGISTAR ZA BUDUĆNOST

Za točno određene ovlaštene korisnike, objedinjeni podaci na jednom mjestu od 1. siječnja 2027., postaju osnova za vođenje upravnih i poreznih postupaka sukladno posebnim propisima, uz strogo poštivanje načela zaštite osobnih podataka.

Kao zamjena za vrlo visoke financijske izdatke vezane uz klasične metode provođenja popisa stanovništva koji se morao provoditi svakih deset godina, doneseni SRS omogućit će praćenje demografskih trendova, kretanje i migraciju stanovništva te druga statistička istraživanja na temelju podataka koji se kontinuirano prikupljaju iz službenih registara te ažuriraju.

Objedinjene podatke o stanovništvu i kućanstvima u RH, Državni zavod za statistiku preuzimat će najmanje jednom godišnje radi izrade zbirnih pokazatelja kao i izvođenja potrebnih statističkih varijabli.

Tako, SRS postaje jedno mjesto za sve osobne podatke građana, a time i postaje **registar za budućnost.**

Međutim, SRS ne prikazuje nove podatke niti mijenja sadržaj postojećih podataka o poreznom obvezniku, već podatke koji su preuzeti iz službenih izvora samo objedinjuje na jednom mjestu. Objedinjeni podaci iz SRS-a obrađuju se i koriste na temelju zakonske obveze, pri čemu svaki građanin ima pravo na pristup svojim podacima bez naknade, kao i pravo na njihov ispravak, što se automatski evidentira u registru. Za prijavu netočnih podataka te način na koji se može koristiti SRS, 1. lipnja 2026. objavljene su Korisničke upute.

SRS će omogućiti brži i lakši pristup javnim uslugama bez potrebe za dostavljanjem podatka o kojima javna tijela već imaju saznanja. Osim korištenja sustava eGrađani, pristup SRS-u osobe mogu ostvariti i putem mrežne stranice PU-a, odabirom navigacijskog izbornika koji se nalazi u donjem dijelu ekrana, kako je prikazano na slici u nastavku.

Slika 1. *SRS – Registar za budućnost*

3. PREUZIMANJE I KORIŠTENJE PODATAKA IZ SRS-a

Prema Uredbi o sadržaju podataka u Središnjem registru stanovništva (Nar. nov., br. 114/25), koja je stupila na snagu 30. kolovoza 2025., obavljen je ustroj SRS-a preuzimanjem podataka iz drugih već postojećih službenih evidencija, koji predstavljaju **primarne izvore podataka**, a samo iznimno i građani mogu dobrovoljno prijaviti određene podatke na temelju dobrovoljnih izjava o kojima ne postoje službene evidencije, zbog čega ih nije moguće automatski preuzeti u SRS.

Prema članku 9. st. 4. Zakona, osobe se upisuju u SRS samo pod uvjetom da imaju određen i dodijeljen osobni identifikacijski broj u skladu s odredbama propisa o osobnom identifikacijskom broju.

Radi donošenja odluka u javnom interesu, prikupljeni podaci iz SRS-a služe za sljedeće[1]:

- provedbu mjera socijalne politike na temelju stvarnih potreba građana (dječji doplatak, naknada za starije osobe, zdravstveno osiguranje na teret državnog proračuna, socijalne naknade, stipendije studenata itd.)
- vođenje jedinstvene elektroničke evidencije rada (zaposlenih i neaktivnih osoba) radi lakšeg otkrivanja prekršitelja i suzbijanja pojedinih pojavnih oblika neprijavljenog rada

[1] Prema objavljenim pitanjima i odgovorima na mrežnim stranicama PU-a.

- analiza tržišta rada - praćenje, analiziranje i istraživanje čimbenika koji utječu na kretanje zaposlenosti i zapošljavanja
- izračun indeksa razvijenosti za jedinice lokalne i regionalne samouprave i oblikovanje politika regionalnog razvoja
- ubrzavanje provedbe ostavinskih postupaka (jer će se nasljednici utvrđivati prema podacima iz SRS-a) i dr.

4. STRUKTURA SREDIŠNJEG REGISTRA

Prema članku 10., 11. i 12. Zakona, SRS se sastoji od dva dijela, općeg i posebnog.

U opći dio Središnjeg registra upisuju se podaci o stanovništvu iz izvora podataka. Podaci se upisuju elektroničkim putem, automatskim preuzimanjem podataka u realnom vremenu od izvora podataka.

Sedam grupa osobnih podataka koji se upisuje u opći dio jesu: OIB i osobno ime, podaci o osobi (rođenje, smrt i državljanstvo), podaci o braku ili životnom partnerstvu, roditeljima i djeci, zakonskoj skrbi i skrbništvu, prebivalištu i boravištu te invaliditetu.

U posebni dio Središnjeg registra upisuju se podaci preuzimanjem podataka iz izvora podataka najmanje jednom tromjesečno sa stanjem na posljednji dan svakog tromjesečja, a samo iznimno podaci se mogu preuzeti sa stanjem na određeni dan ako postoji takva potreba određenog korisnika i ako postoji drugi opravdani razlog zbog načina vođenja podataka iz izvora podataka.

U posebni dio Središnjeg registra upisuje se četiri grupe osobnih podataka iz izvora podataka, i to: podaci o obrazovanju, osnovi zdravstvenog i mirovinskog osiguranja, podaci o stambenoj jedinici i kvaliteti stanovanja.

U posebni dio Središnjeg registra upisuju se i četiri grupe osobnih **podataka na temelju dobrovoljne izjave.**

U slučaju nastanka promjene u odnosu na podatke upisane na temelju izjave u SRS-u, osoba na koju se promjena odnosi, dužna je promjenu podataka izjaviti u SRS u roku od deset radnih dana od dana nastanka promjene, a prema članku 13. st. 4. Zakona.

Nadalje, radi upisa podataka u Središnji registar, PU je ovlašten **pozvati osobu** da dostavi podatke potrebne za vođenje Središnjeg registra.

5. PODNOŠENJE DOBROVOLJNIH IZJAVA

Osim podataka upisanih u SRS preuzimanjem podataka iz službenih evidencija, ostali podaci o građanima koji su potrebni za ostvarivanje određenih prava, a za koje ne postoje službene administrativne evidencije, iznimno se upisuju prikupljanjem podataka na temelju **dobrovoljnih izjava građana**. Prema članku 6. točki 4. Zakona, izjava koju izjavljuje osoba na koju se podaci odnose, smatra se **osnovom za upis** podataka u SRS za činjenice koje se ne mogu preuzeti iz izvora podataka u skladu s odredbama Zakona. Međutim, podnošenje dobrovoljnih izjava nije obvezno, već građani sami odlučuju hoće li ih podnijeti ili ne.

Sadržaj podataka u izjavama koje podnose građani propisan je **Pravilnikom o sadržaju podataka u izjavama i podataka u Središnjem registru stanovništva te o identifikacijskim oznakama kućanstava** (Nar. nov., br. 157/25 - u nastavku teksta: Pravilnik o sadržaju podataka u izjavama), koji je donesen 30. prosinca 2025.

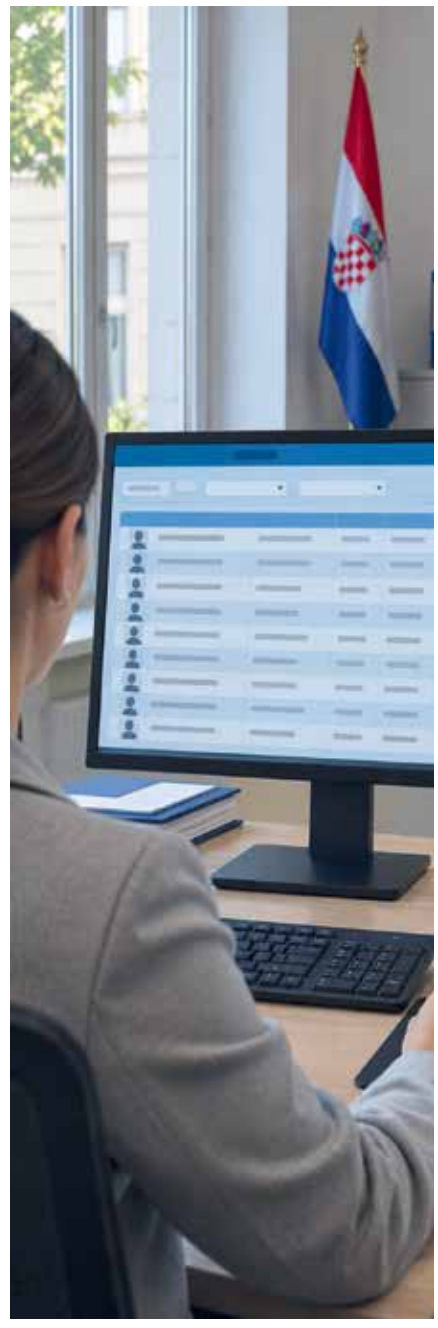
Navedenim Pravilnikom propisani su obvezni podaci koje sadrže dobrovoljnije izjave građana koje se dijele na:

a) **jednostavne izjave** podaci o vjeri i materinskom jeziku, o nacionalnosti, podacima za kontakt te

b) **složene izjave** podaci o postojanju izvanbračne zajednice, neformalnom životnom partnerstvu, izjave o članovima kućanstava, kao i načinu i pravilima dodjele identifikacijskih oznaka kućanstava te sadržaju podataka o osobama smještenim u institucionalnim kućanstvima.

Kao dopunu podataka u SRS-u, dobrovoljne izjave građani mogu podnijeti na dva načina:

a) korištenjem elektroničke usluge eGrađani unutar usluge *„Aktivno građanstvo“*. Izjave podnesene digitalnim putem, automatski se upisuju u SRS, pri čemu građanin dobiva odmah obavijest o uspješno zaprimljenoj prijavi u svoj korisnički pretinac, ili

Članovima kućanstva mogu se smatrati i osobe koje ne žive na istoj adresi, pod uvjetom da te osobe zajedno privređuju i troše

b) osobnom predajom nadležnoj ispostavi PU-a, za građane koji nemaju pristup sustavu eGrađani. Službenik PU-a unosi izjavu putem aplikacije u SRS, koju potom ispisuje kao i obavijest o zaprimljenoj prijavi, a ti se dokumenti odmah nakon unošenja podataka u SRS, osobno uručuju podnositelju kao potvrda o predaji.

Osim za sebe, građanin može podnijeti izjavu i za drugu osobu ako joj je imenovan **zakonskim zastupnikom** (primjerice, roditelj za maloljetno dijete) ili **skrbnikom** za osobe bez poslovne sposobnosti.

Za službenu promjenu podataka koji su uneseni u SRS temeljem dobrovoljnih izjava, potrebno je provesti odgovarajući zakonski postupak. Stoga se dobrovoljne izjave koje se odnose na vjeru, materinski jezik, nacionalnost te podatke za kontakt, ne mogu naknadno dopunjavati, izmijeniti niti povući, već je u slučaju izmjene potrebno podnijeti novu izjavu.

Na svojom mrežnim stranicama PU je dao odgovor na pitanje u kojim situacijama dobrovoljna izjava može biti korisna ili potrebna?

Dobrovoljna izjava može se podnijeti ako se žele u SRS unijeti podaci koji se ne vode u službenim evidencijama, primjerice:

- *tko su svi članovi vašeg kućanstva*
- *upis činjenice o postojanju izvanbračne zajednice ili neformalnog životnog partnerstva*
- *upis činjenice o vjeri, materinskom jeziku, nacionalnosti i podacima za kontakt.*

Dobrovoljna izjava posebno je korisna ili čak potrebna kada se, primjerice, na temelju članova kućanstva ili upisu činjenice postojanja izvanbračne zajednice ili neformalnog životnog partnerstva ostvaruju određena prava.

5.1. DOBROVOLJNA IZJAVA O VJERI

Prema članku 4. Pravilnika, u dobrovoljnoj izjavi o vjeri osoba može navesti vjeru kojoj pripada, podatak da nije vjernik ili izjaviti neku drugu činjenicu. Podnošenje izjave nije obvezno, već osoba sama odlučuje želi li navedeni podatak upisati u SRS.

Prema članku 4. Pravilnika o sadržaju podataka u izjavama te objavljenim Korisničkim uputama PU-a, prilikom elektroničkog podnošenja izjave, korisnik odabire jednu od triju ponuđenih mogućnosti *„Pripadam vjeri“, „Nisam vjernik – ateist sam“* ili *„Ostalo“*. Ako odabere mogućnost *„Pripadam vjeri“,* vjeru odabire iz ponuđenog izbornika, dok se kod odabira „Ostalo“ podatak upisuje u za to predviđeno polje.

5.2. DOBROVOLJNA IZJAVA O MATERINSKOM JEZIKU

Prema članku 4. Pravilnika o sadržaju podataka u izjavama, osoba izjavljuje koji jezik smatra svojim materinskim jezikom ili izjavljuje neku drugu činjenicu.

Materinski jezik je jezik koji je građanin prvo usvojio u ranom djetinjstvu i koji smatra svojim osnovnim jezikom. Davanje ove izjave nije obvezno, već je u potpunosti dobrovoljno, što znači da se podaci uspiju u SRS samo ako građanin želi podnijeti izjavu. Podatak o materinskom jeziku koristi se isključivo za statističke i analitičke svrhe popisa stanovništva i temeljem toga podatka ne odlučuje se o pravima građana.

5.3. DOBROVOLJNA IZJAVA O NACIONALNOSTI

U dobrovoljnoj izjavi o nacionalnosti, a prema članku. 5. Pravilnika o sadržaju podataka u izjavama, osoba navodi podatak o nacionalnosti utvrđenoj Ustavom Republike Hrvatske kojoj pripada ili izjavljuje neku drugu činjenicu. Podnošenje izjave o nacionalnosti je dobrovoljno.

Prema Korisničkim uputama PU-a, prilikom elektroničkog podnošenja izjave, korisnik odabire mogućnost *„Po nacionalnosti sam“* ili *„Ostalo“*. Kod odabira mogućnosti *„Po nacionalnosti sam“* podatak se odabire iz ponuđenog izbornika, dok se kod mogućnosti *„Ostalo“* podatak upisuje u predviđeno polje. Podaci o nacionalnosti upisuju se u SRS uz klasifikaciju koju vodi i održava Državni zavod za statistiku, a prema članku 7. Pravilnika o sadržaju podataka u izjavama.

Podatak o nacionalnosti koji je upisan u SRS prema dobrovoljnoj izjavi, koristi se u statističke svrhe popisa stanovništva.

5.4. DOBROVOLJNA IZJAVA O PODACIMA ZA KONTAKT

Dobrovoljnom izjavom građanin može u SRS upisati i podatke za kontakt. Prema članku 6. Pravilnika o sadržaju podataka u izjavama, podaci za kontakt obuhvaćaju broj telefona ili mobilnog uređaja, elektroničku poštu te ostale podatke za kontakt.

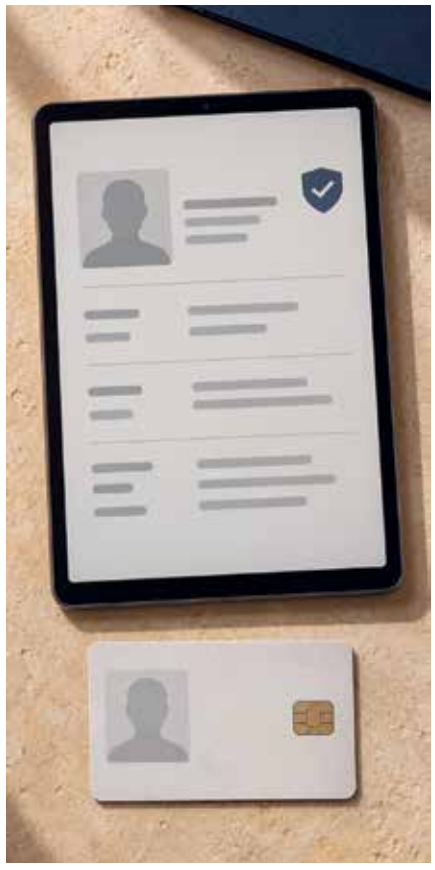
Prema Korisničkim uputama PU-a, za uspješnu elektroničku predaju izjave potrebno je unijeti najmanje jedan od sljedećih podataka: broj telefona, broj mobitela ili adresu elektroničke pošte, dok se podatak u polju *„Ostalo“* može dodatno unijeti. Prilikom unosa elektroničke pošte sustav provodi kontrolu ispravnosti njezina formata.

6. IZJAVA O IZVANBRAČNOJ ZAJEDNICI I NEFORMALNOM ŽIVOTNOM PARTNERSTVU

Predaja dobrovoljne izjave o izvanbračnoj zajednici ili neformalnom životnom partnerstvu podnosi se radi evidentiranja ili usklađivanja podataka o zajednici dviju osoba, a koristi se kada podaci o zajednici nisu evidentirani u službenim evidencijama ili kada građani žele prijaviti nastanak, promjenu ili prestanak zajednice.

Izvanbračna zajednica je životna zajednica neudane žene i neoženjenog muškarca, koja traje najmanje tri godine ili kraće ako je u toj zajednici rođeno zajedničko dijete, koja ima slične pravne učinke kao i brak u ostvarivanju određenih socijalnih prava te u imovinskim odnosima.

Neformalno životno partnerstvo je zajednica života dviju osoba istog spola koje žive zajedno najmanje tri godine, ali nisu službeno sklopile životno partnerstvo pred nadležnim tijelom.

Dijete koje tijekom školovanja boravi u učeničkom ili studentskom domu i dalje se smatra članom *“užeg”* kućanstva u smislu Središnjeg registra stanovništva. Iako takva djeca privremeno borave na drugoj adresi, ona zadržavaju status člana užeg kućanstva sve do svog prvog zaposlenja

Budući da se podaci o izvanbračnoj zajednici ili neformalnom životnom partnerstvu mogu upisati ili promijeniti samo ako su suglasne obje strane, smatra se da je druga strana suglasna ako u roku od deset radnih dana od izjave prve osobe i sama podnese istu takvu izjavu o njihovu statusu.

Sve dok se obje strane ne usuglase, podatak o podnesenoj izjavi jedne strane označava se kao *„podatak u provjeri“*.

Prema članku 14. st. 7. Zakona, podatak o izvanbračnoj zajednici neće se upisati u SRS ako izjavu daje osoba koja je već u braku ili je s drugom osobom u odnosu na koju daje izjavu srodnik u ravnoj liniji, a u pobočnoj lozi do četvrtog stupnja prema generiranim podacima o srodstvu u SRS-u te ako prema dostupnim podacima ne udovoljava drugim pretpostavkama za postojanje izvanbračne zajednice sukladno propisima kojima se uređuju obiteljski odnosi.

7. PODNOŠENJE IZJAVE O ČLANOVIMA KUĆANSTVA

Prema članku 23. Zakona, kućanstvo čine jedna osoba ili dvije osobe – par, koje su povezane kao bračni drugovi ili životni partneri ili izvanbračni drugovi ili neformalni životni partneri, zajedno s djecom ili bez djece, pod uvjetom da nastanjuju istu ili dio iste stambene jedinice te da zajedno ostvaruju prihode i podmiruju troškove. Članovima takvog kućanstva smatraju se djeca do prvog zaposlenja.

Međutim, ako djeca ostanu živjeti u kućanstvu i nakon prvog zaposlenja i/ili ako kućanstvo čine skup osoba koji je širi od osoba obuhvaćenih navedenom zakonskom pretpostavkom, prema članku 24. Zakona, jedna osoba može u ime kućanstva podnijeti **Izjavu o članovima kućanstva**. U izjavi se za svaku drugu osobu navode OIB i osobno ime te podatak nastanjuje li osoba istu stambenu jedinicu, a sukladno članku 10. Pravilnika o sadržaju podataka u izjavama. Nakon podnošenja izjave, PU obavještava sve punoljetne članove kućanstva i ostavlja im rok od deset radnih dana za eventualni prigovor, odnosno Izjavu o neprihvaćanju tvrdnje o upisanoj činjenici članova kućanstva.

U tom razdoblju podaci imaju status *„podatak u provjeri“*. Ako nitko ne uloži prigovor, smatra se da su svi članovi suglasni s upisom kućanstva. Novo kućanstvo smatra se važećim od dana zaprimanja nove izjave kojom se poništava stanje koje je upisano na temelju prijašnje izjave.

Posebno se ističe da bez obzira na srodstvo, članovima kućanstva mogu se smatrati i osobe koje ne žive na istoj adresi, pod uvjetom da te osobe zajedno privređuju i troše. Prema članku 20. st. 1. Zakona, svaka pojedina osoba može biti član samo jednog kućanstva generiranog u Središnjem registru.

Na pitanje smatra li se članom kućanstva dijete, koje za vrijeme školovanja živi u učeničkom ili studentskom domu, PU je dao odgovor:

Dijete koje tijekom školovanja boravi u učeničkom ili studentskom domu i dalje se smatra članom “užeg” kućanstva u smislu SRS-a. Iako takva djeca privremeno borave na drugoj adresi, ona zadržavaju status člana užeg kućanstva sve do svog prvog zaposlenja.

Ako dijete nakon prvog zaposlenja nastavi živjeti s roditeljima te zajedno s njima privređuje i troši, može se podnijeti Izjava o članovima kućanstva u kojoj će se navesti zaposleno dijete kao član zajedničkog kućanstva.

Nakon podnošenja izjave, PU obavještava ostale upisane punoljetne članove kućanstva o upisanoj činjenici pripadnosti određenom kućanstvu te ostavlja rok od deset radnih dana za pobijanje tvrdnje. Za vrijeme trajanja toga roka podatak ima oznaku ***„podatak u provjeri“***.

Ako u propisanom roku nitko ne pobije podnesenu izjavu, smatra se da su ostale osobe suglasne za upis činjenice o postojanju kućanstva, a prema članku 24. Zakona.

Prema članku 25. Zakona, u iznimnim slučajevima, članom istog kućanstva može se smatrati i osoba koja **ne nastanjuje istu stambenu jedinicu,** bez obzira na srodstvo, ako osobe zajedno privređuju i troše.

U tom slučaju osoba koja u ime kućanstva podnosi izjavu uz OIB i osobno ime drugog člana, navodi da ta osoba ne nastanjuje istu stambenu jedinicu. Na takvu izjavu, primjenjuje se postupak propisan člankom 24. Zakona, prema kojem će PU obavijestiti ostale upisane punoljetne članove kućanstva o upisanoj činjenici pripadnosti određenom kućanstvu uz ostavljanje roka za pobijanje tvrdnje od deset radnih dana.

Istekom roka smatrat će se da su druge osobe suglasne za upis činjenice o postajanju kućanstva u Središnji registar.

8. GRADOVI I OPĆINE KAO KORISNICI PODATAKA IZ SRS-a

Osim PU-a, koji se pojavljuje kao voditelj obrade, ali i kao korisnik podataka iz SRS-a u provođenju poreznih

postupaka[2], u skladu s nadležnostima propisanim posebnim propisima, korisnici koji koriste podatke iz Središnjeg registra su državna i tijela s javno-pravnim ovlastima, i to isključivo za obavljanje poslova iz svoje nadležnosti. Jednako tako, i svaki građanin će moći dobiti podatak o tome koji je korisnik i u koju je svrhu imao uvid u njegove podatke, a time je zadovoljen uvjet transparentnosti odnosno dostupnosti u korištenju njegovih podataka.

Prema članku 6. toč. 7. Zakona, podatke, bez naknade, koriste:

- tijela državne uprave (ministarstva, državne upravne organizacije)
- druga državna tijela (Hrvatski sabor, predsjednik Republike, Ustavni sud RH, pučki pravobranitelj i dr.)
- pravosudna tijela (sudovi, državna odvjetništva)
- jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave
- pravne osobe koje se dijelom financiraju, izravno ili neizravno, iz sredstava proračuna ili kojima su osnivači, odnosno jedan od osnivača Republika Hrvatska
- pravne osobe kojima su povjerene javne ovlasti.

Prema navedenom, jedan od korisnika podatka iz SRS-a su **gradovi i općine**, koji će na jednom mjestu imati pristup centraliziranim službenim podacima o građanima u realnom vremenu, a koji su im potrebni pri rješavanju određenih predmeta.

Stoga je **Udruga gradova na mrežnim stranicama objavila da su *zajedno s Poreznom upravom definirali precizan obuhvat podataka prema trima ključnim područjima rada***. *Službenici će moći preuzimati isključivo one podatke koji su im zakonski nužni:*

- ***Porezi i javna davanja**: Za poslove utvrđivanja lokalnih poreza, komunalne naknade te naplate prekršaja, gradovi će imati brzu identifikaciju vlasnika nekretnina, kao i uvid u podatak o smrti radi pravodobnog ažuriranja zaduženja i obveznika.*
- ***Socijalna skrb i demografske mjere:** Pri dodjeli socijalnih potpora, stipendija, naknada za novorođenčad ili božićnica, referenti će izravno provjeravati obiteljski status, podatke o skrbništvu, invaliditetu te osnove osiguranja.*
- ***Odgoj i obrazovanje:** Za upise u vrtiće i škole, dodjelu stipendija i sufinanciranje prijevoza, sustav osigurava ciljani pristup podacima o rođenju, prebivalištu te obrazovnom statusu.*

8.1. ZAHTJEV ZA IZDAVANJE POTVRDE O UPISANIM PODACIMA IZ SREDIŠNJEG REGISTRA

Svakoj upisanoj osobi, SRS omogućuje podnošenje zahtjeva za izdavanje potvrde koja sadržava aktualne podatke koji su evidentirani u sustavu na temelju trenutno važećih podataka. Korištenjem elektroničke usluge, upisanoj osobi prikazuje se sljedeća obavijest:

Putem ove elektroničke usluge možete podnijeti zahtjev za izdavanjem te pregledati ili preuzeti već izdane Potvrde o podacima evidentiranim u Središnjem registru stanovništva. Potvrde se izdaju na temelju podataka iz službenih evidencija upisanih u Središnji registar stanovništva te služe kao vjerodostojan dokaz o evidentiranim osobnim podacima u službenim postupcima pred tijelima javne vlasti i drugim nadležnim institucijama.

Nakon unosa podataka i odabira opcije *„Izdaj potvrdu“*, podnositelju se prikazuju podaci zahtjeva, nakon čega je moguće preuzeti potvrdu u .pdf formatu. Potvrda koja se izdaje prema upisanim podacima u SRS-u, podacima koji su u provjeri i podacima evidentiranim putem dobrovoljnih izjava, smatra se javnom ispravom.

Podnositelj zahtjeva za izdavanje potvrde može biti osoba za sebe ili zakonski zastupnik. Ako se na portalu odabere opcija zakonski zastupnik, tada je potrebno unijeti OIB zastupnika.

[2] Podaci iz SRS-a koristit će se u provođenju poreznih postupaka koji obuhvaćaju: izdavanje i promjenu podataka na Obrascu PK, utvrđivanje porezne rezidentnosti fizičke osobe, poseban postupak utvrđivanja poreza na dohodak, podnošenje Obrasca DOH i Obrasca ZPP-DOH, utvrđivanje poreza na nekretnine i utvrđivanje poreza na promet nekretnina, otpis duga radi lošeg imovnog stanja i dr.

Novosadska skupština o priključenju Banata, Bačke i Baranje Kraljevini Srbiji – 25. studenoga 1918.

Neposredno nakon proglašenja Države Slovenaca, Hrvata i Srba (Država SHS) u Zagrebu, 29. listopada 1918. (dana kada je i Hrvatski sabor raskinuo sve državno-pravne veze s Austro-Ugarskom)[1], čije granice nisu bile jasno određene, pitanje položaja područja Banata, Bačke i Baranje, koja su do 1918. bila u sastavu Austro-Ugarske, vrlo brzo je došao u središte interesa. Revolucija od 31. listopada 1918. dovela je do stvaranja tzv. Banatske republike, dan poslije 1. studenoga, koja je bila kratkog daha. Težnje prisvajanja teritorija od Mađarske i Rumunjske, pokrenule su srpsku vojsku te je uz pomoć Francuza teritorij zauzela 15. studenoga 1918. To kaotično (među) stanje vješto je iskoristio Svetozar Pribićević, hrvatski političar i vodeća figura hrvatskih Srba iz tog doba, koji je zagovarao ujedinjenje ovih područja s Kraljevinom Srbijom (u kritičnim trenucima organizacije skupštine, jasno je poručio *“Kidajte veze sa Zagrebom!”*), što je potaknulo prosrpski orijentirane političare da pokrenu proces stvaranja narodnih odbora (čiji je cilj bio ovladavanje lokalnim strukturama) u smjeru organizacije skupštine koja će odlučiti o sudbini ovih teritorija. Dana 17. studenoga 1918. donesena je odluka o izboru narodnih poslanika za Veliku narodnu skupštinu, a pravo glasa imali su Srbi, Bunjevci i ostali Slaveni s navršenih dvadeset godina života. Zanimljivo je da je za tu prigodu pravo glasa dano i ženama. Nakon provedenih izbora, **dana 25. studenoga 1918. održana je Velika narodna skupština Srba, Hrvata, Bunjevaca, Slovaka, Rusina i ostalih naroda iz Banata, Bačke i Baranje** na kojoj je sudjelovalo 757 izaslanika iz 211 općina. Izaslanike je činilo 578 Srba, 89 Hrvata Bunjevaca, 62 Slovaka, 21 Rusin i tek 6 Nijemaca i 1 Mađar, usprkos činjenici da su na tim područjima upravo Mađari i Nijemci činili više od polovice stanovništva prema popisu iz 1910. godine. Neposredno prije održavanja same skupštine, na pripremnoj konferenciji, prečanski radikal Jaša Tomić iznio je prijedlog da se te pokrajine ujedine s Kraljevinom Srbijom, mimo Države SHS i bez znanja Narodnog vijeća u Zagrebu. U skladu s navedenim, na Velikoj narodnoj skupštini donesene su dvije odluke. Prva Odluka glasi:

„1. Molimo vladu bratske Srbije da na kongresu mira zastupa naše interese.

2. Priključujemo se Kraljevini Srbiji, koja svojim dosadašnjim radom i razvitkom jamči slobodu, ravnopravnost, napredak u svakom smjeru, ne samo nama, nego i svim slavenskim pa i neslavenskim narodima, koji s nama zajedno žive.

3. Ovim našim zahtjevom hoćemo ujedno pomoći i težnjama sviju Jugoslavena, jer je i naša iskrena želja da srpska vlada udružena s Narodnim vijećem u Zagrebu učini sve za ostvarenje jedinstvene države, Srba, Hrvata i Slovenaca pod vodstvom kralja Petra i njegove dinastije.

4. I zato da bi ova skupština pomogla sa svoje strane ostvariti jedinstvenu državu svih Slavena, Srba, Hrvata i Slovenaca, bira dva člana koja će biti na usluzi srpskoj vladi: Jašu Tomića (Novi Sad) i Blaška Rajića (Subotica) i bira dva člana koja će biti na usluzi Narodnom vijeću u Zagrebu: dr. Jovana Manojlovića (Subotica) i Vasu Stajića (Novi Sad).

5. Nesrpskim i neslavenskim narodima, koji ostaju u našim granicama, osigurava se svako pravo, kojim žele kao manjina očuvati i razvijati svoje narodno biće.

6. A isto tako ova skupština zahtijeva da se onim Srbima, Bunjevcima, Šokcima, koji i dalje ostaju izvan naših granica u drugim državama, pravom zaštite manjine osigura njihov opstanak i razvitak, kao i pravo da se ti Srbi od nove srpske države mogu slobodno, kulturno i ekonomski potpomagati i u tome će se strogo držati načela uzajamnosti (reciprociteta).

7. Ovo vrijedi osobito za Srbe u Budimskoj eparhiji i Bunjevce i Šokce izvan granica naše države koji će ostati izvan okvira srpske zemlje i kojima se treba osigurati potrebni dio narodno-crkvenog imetka, odnosno prihoda dosadašnje Karlovačke mitropolije.“[2][3]

U II. Odluci, Banat, Bačka i Baranja u granicama koje povuče Antantina balkanska vojska, dana 25. (tj. 12. studenoga po julijanskom kalendaru) proglašavaju se na temelju uzvišenog načela narodnog samoodređenja odcijepljenima, kako u državno-pravnom, tako i u političkom i gospodarskom pogledu od Ugarske. U daljnjim odredbama uređuju se tijela upravljanja i sjedište Velikog narodnog savjeta.

Priredila: Slavica Banić

[1] Vidi Informator br. 6546 od 29. listopada 2018. Vremeplov: Proglašenje Države Slovenaca, Hrvata i Srba

[2] Izvor: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Great_National_Assembly_Decisions_Poster.jpg

[3] Odluka je na srpskom jeziku te je za potrebe ovog članka prevedena na hrvatski.

VI pitate MI odgovaramo

Pretplatnici imaju pravo na **stručne savjete i mišljenja**

✉ **vi-mi@informator.hr, ✆ 01/4612-551**

Obavljanje obrta uz mirovinu

***O*brtnici i druge osobe koje obavljaju samostalnu djelatnost, mogu nakon ostvarivanja prava na starosnu mirovinu nastaviti obavljati registriranu djelatnost, ali su dužni i nadalje plaćati doprinos na propisanu punu osnovicu. Kada su u pitanju obrtnici ili osobe koje obavljaju samostalnu djelatnost te istodobno ostvaruju pravo na mirovinu i nalaze se u radnom odnosu kod drugog poslodavca, neovisno o tome rade li u punom ili nepunom radnom vremenu, obavljanje obrta odnosno druge samostalne djelatnosti smatra se obavljanjem druge djelatnosti. U tom se slučaju doprinosi po osnovi druge djelatnosti utvrđuju na temelju ostvarenog godišnjeg dohotka odnosno dobiti, pri čemu je osnovica ograničena najvišim godišnjim iznosom osnovice propisanim za drugu djelatnost (npr. za drugu djelatnost najviša godišnja osnovica u 2026. iznosi 15.545,40 eura).**

VI *Je li obrtnik koji ispunjava uvjete za starosnu mirovinu i koji želi u mirovini i nadalje obavljati obrt obveznik plaćanja doprinosa?*

MI Obrtnik, kao i osoba koja obavlja djelatnost slobodnog zanimanja (npr. odvjetnik, liječnik i dr.), ostvaruje pravo na mirovinu pod uvjetima propisanima Zakonom o mirovinskom osiguranju (Nar. nov., br. 96/25). Pravo na starosnu mirovinu ostvaruje se nakon navršene propisane životne dobi i ispunjenja uvjeta potrebnog mirovinskog staža. Pritom je važno istaknuti da ostvarivanje prava na mirovinu ne znači nužno i obvezu prestanka obavljanja obrta odnosno druge registrirane samostalne djelatnosti. Naime, prema članku 85. st. 1. toč. 3. Zakona o mirovinskom osiguranju, obrtnik s navršenih 65 godina života može nakon ostvarivanja prava na starosnu mirovinu nastaviti obavljati registriranu djelatnost, bez obveze zatvaranja obrta, uz istodobno korištenje mirovine koja se utvrđuje u skladu s propisanim mirovinskom faktorom 0,5 odnosno u visini 50 % mirovine na koju bi imao pravo da nije nastavio obavljati samostalnu djelatnost.

Za cijelo vrijeme obavljanja samostalne djelatnosti, uključujući i nakon što su ostvarili pravo na starosnu mirovinu, obrtnici i druge osobe koje obavljaju registriranu samostalnu djelatnost, obvezni su plaćati doprinose na propisanu mjesečnu osnovicu osiguranja. Osnovica za obračun doprinosa tijekom obavljanja samostalne djelatnosti uz korištenje mirovine ovisi prvenstveno o načinu oporezivanja samostalne djelatnosti, odnosno o tome je li obrtnik paušalni obveznik poreza na dohodak, utvrđuje li dohodak na temelju poslovnih knjiga ili je obveznik poreza na dobit. Osnovice se temeljem Zakona o doprinosima (Nar. nov., br. 84/08, 152/08, 94/09, 18/11, 22/12, 144/12, 148/13, 41/14, 143/14, 115/16, 106/18, 33/23, 114/23, 152/24) utvrđuju primjenom zakonom propisanih koeficijenata na prosječnu mjesečnu plaću, a te osnovice, konkretno za 2026. iznose: 797,20 € za paušalne obrtnike, 1.295,45 € za obrtnike koji vode Knjigu primitaka i izdataka te 2.192,30 € (tzv. poduzetnička plaća) za obrtnike u sustavu poreza na dobit.

Slijedom navedenoga, obrtnici i druge osobe koje obavljaju samostalnu djelatnost, a koje su nakon ostvarivanja prava na starosnu mirovinu nastavile obavljati registriranu djelatnost, i nadalje su obveznici plaćanja doprinosa na propisanu punu osnovicu. Pritom se doprinosi obračunavaju i plaćaju na isti način i u istom iznosu kao i prije ostvarivanja prava na mirovinu. Sama činjenica da je obrtnik, odnosno osoba koja obavlja samostalnu djelatnost, istodobno i korisnik mirovine ne predstavlja osnovu za smanjenje obveze plaćanja doprinosa.

Što se tiče obrtnika ili osobe koja obavlja samostalnu djelatnost te istodobno ostvaruje pravo na mirovinu i nalazi se u radnom odnosu kod drugog poslodavca, neovisno o tome radi li u punom ili nepunom radnom vremenu, obavljanje obrta odnosno druge samostalne djelatnosti smatra se obavljanjem druge djelatnosti. Dakle, riječ je o osobama koje su istodobno zaposlene, korisnici su mirovine te uz radni odnos i korištenje mirovine nastavljaju obavljati obrt ili drugu samostalnu djelatnost. U tom se slučaju doprinosi po osnovi druge djelatnosti utvrđuju na temelju ostvarenog godišnjeg dohotka odnosno dobiti, pri čemu je osnovica ograničena najvišim godišnjim iznosom osnovice propisanim za drugu djelatnost (npr. za drugu djelatnost najviša godišnja osnovica u 2026. iznosi 15.545,40 eura). (6.10., T. Z., 16. 11. 2026.)

Otklanjanje pogrešaka u rješenju

Ako rješenje o komunalnoj naknadi sadržava pogrešku u pisanju, potrebno je donijeti rješenje o ispravku u skladu s člankom 104. Zakona o općem upravnom postupku, a ako je stranci obračunata komunalna naknada za pogrešnu vrstu nekretnine, potrebno je donijeti drugo rješenje i točno utvrditi visinu obveze.

VI *U rješenju o komunalnoj naknadi koje smo dostavili stranci i koje je postalo pravomoćno, omaškom smo, zbog pogreške u računalnom sustavu, utvrdili da se obveza utvrđuje za stambeni, a ne poslovni prostor. Možemo li, nakon ispravljanja pogreške u sustavu, izraditi novo rješenje i poslati ga stranci uz dopis u kojem ćemo navesti da zanemari prije izdano rješenje koje sadržava pogrešku u pisanju?*

MI Člankom 13. Zakona o općem upravnom postupku (Nar. nov., br. 47/09 i 110/21 – u nastavku teksta: ZUP) propisano je da se odluka javnopravnog tijela protiv koje se ne može izjaviti žalba niti pokrenuti upravni spor (pravomoćna odluka), a kojom je stranka stekla određeno pravo odnosno kojom su stranci određene neke obveze, može poništiti, ukinuti ili izmijeniti samo u slučajevima propisanim zakonom.

Člankom 104. st. 1. ZUP-a propisano je da javnopravno tijelo može rješenjem ispraviti pogreške u imenima ili brojevima, pisanju ili računanju te druge očite netočnosti u rješenju koje je donijelo ili u njegovim ovjerenim prijepisima. Prema stavku 2. navedenog članka, ispravak pogreške proizvodi pravni učinak od dana od kojeg proizvodi pravni učinak rješenje koje se ispravlja.

Člankom 97. st. 1. Zakona o komunalnom gospodarstvu (Nar. nov., br. 68/18, 110/18, 32/20 i 145/24) utvrđeno je da koeficijent namjene (Kn) ovisno o vrsti nekretnine i djelatnosti koja se obavlja iznosi za stambeni prostor 1,00 (t. 1.), za poslovni prostor koji služi za proizvodne djelatnosti ne može biti manji od 1,00 ni veći od 5,00 (t. 4.), a za poslovni prostor koji služi za djelatnosti koje nisu proizvodne ne može biti manji od 1,00 ni veći od 10,00 (t. 5.).

Prema tome, prije poduzimanja bilo kakve radnje potrebno je utvrditi je li iznos komunalne naknade ispravno utvrđen, ali se prilikom izrade

rješenja potkrala pogreška ili je stranci utvrđena obveza komunalne naknade za pogrešnu vrstu nekretnine. No, bez obzira na to o čemu je riječ, učinjenu pogrešku potrebno je ispraviti donošenjem odgovarajućeg rješenja, a ne samo dostavom stranci ispravnog rješenja uz popratni dopis koji sadržava obrazloženje za donošenje novog rješenja i napomenu da zanemari prije dostavljeno rješenje.

Slijedom navedenoga, ako rješenje o komunalnoj naknadi sadržava pogrešku u pisanju, potrebno je donijeti rješenje o ispravku u skladu s člankom 104. ZUP-a, a ako je stranci obračunata komunalna naknada za pogrešnu vrstu nekretnine, potrebno je donijeti drugo rješenje i točno utvrditi visinu obveze. (2.03., M. I., 30. 10. 2026.)

Promjena investitora i izmjena rješenja o komunalnom doprinosu

Ako je građevinska dozvola izmijenjena tako da je izmijenjen investitor, a niti prijašnji niti novi investitor ne ispunjavaju uvjete za primjenu oslobođenja ili olakšica pri plaćanju komunalnog doprinosa, nema pravnog temelja za promjenu pravomoćnog rješenja o komunalnom doprinosu jer nije riječ o izmjeni koja utječe na obračun komunalnog doprinosa.

VI *Sukladno obavijesti koju je upravno tijelo Općine dobilo od upravnog tijela nadležnog za poslove građenja, doneseno je rješenje o komunalnom doprinosu. Rješenje je dostavljeno, i postalo je izvršno i pravomoćno. Međutim, investitor nije platio utvrđeni komunalni doprinos, već se nakon nekoliko mjeseci obratio upravnom tijelu zamolbom da se rješenje o komunalnom doprinosu stavi izvan snage i donese novo za novog investitora, jer je građevinska dozvola promijenjena tako da je projekt ostao isti kao i prije, ali je promijenjen investitor. Pritom, niti jedan od investitora ne ispunjava uvjete za primjenu propisanih oslobođenja ili olakšica pri plaćanju. Kako trebamo postupiti u opisanom slučaju?*

MI Člankom 77. st. 1. Zakona o komunalnom gospodarstvu (Nar. nov., br. 68/18, 110/18, 32/20 i 145/24 – u nastavku teksta: ZKG) propisano je da komunalni doprinos plaća vlasnik zemljišta na kojem se gradi građevina ili se nalazi ozakonjena građevina odnosno investitor ako je na njega pisanim ugovorom prenesena obveza plaćanja komunalnog doprinosa.

Člankom 87. st. 1. ZKG-a utvrđeno je da će upravno tijelo izmijeniti po službenoj dužnosti ili po zahtjevu obveznika komunalnog doprinosa odnosno investitora ovršno odnosno pravomoćno rješenje o komunalnom doprinosu ako je izmijenjena građevinska dozvola, drugi akt za građenje ili glavni projekt na način koji utječe na obračun komunalnog doprinosa. Prema stavku 2. iste odredbe, rješenjem o izmjeni rješenja o komunalnom doprinosu u slučaju iz stavka 1. toga članka obračunat će se komunalni doprinos prema izmijenjenim podacima i odrediti plaćanje odnosno povrat razlike komunalnog doprinosa u skladu s odlukom o komunalnom doprinosu u skladu s kojom je rješenje o komunalnom doprinosu doneseno. Stavkom 3. propisano je da obveznik komunalnog doprinosa odnosno investitor u slučaju izmjene rješenja nema pravo na kamatu od dana uplate komunalnog doprinosa do dana određenog rješenjem za povrat doprinosa.

U slučaju koji ste opisali građevinska dozvola nije izmijenjena na način koji utječe na obračun komunalnog doprinosa, jer je izmijenjen samo investitor, dok je projekt zgrade ostao isti.

S obzirom na to da niti jedan od investitora ne ispunjava uvjete za primjenu oslobođenja ili olakšica pri plaćanju, kada bi se ponovo obračunavao komunalni doprinos, on bi iznosio isto koliko je iznosio i u rješenju koje je već doneseno, ali bi obveznik plaćanja bio drugi.

Slijedom navedenoga, ako je građevinska dozvola izmijenjena tako da je izmijenjen investitor, a niti prijašnji niti novi investitor ne ispunjavaju uvjete za primjenu oslobođenja ili olakšica pri plaćanju komunalnog doprinosa, nema pravnog temelja za promjenu pravomoćnog rješenja o komunalnom doprinosu jer nije riječ o izmjeni koja utječe na obračun komunalnog doprinosa.(6.16., M. I., 23. 10. 2026.)

Priznanje duga – odricanje od zastare

Zakonodavac nije propisao da bi se dug trebao priznati u pisanom obliku. Priznanje tražbine, a time i zastarjele tražbine, može biti učinjeno u različitim oblicima komunikacije, pa tako i usmeno, ali i u elektroničkom obliku. Priznanje duga, bez obzira na formu u kojoj je dano ima učinak prekida zastare samo ako je dano unutar roka potrebnog za zastaru tražbine, a da bi priznanje duga imalo učinak odricanja od prigovora zastare, mora biti dano nakon što je rok zastare protekao i u pisanoj formi.

VI *Banka je ugovorom ustupila tražbinu koju je imala prema korisniku nenamjenskog kredita temeljem Ugovora o nenamjenskom kreditu, te je novi vjerovnik pokušao naplatiti tražbinu za koju korisnik kredita tvrdi da je zastarjela. Može li dužnik priznati dug/obvezu nakon što je protekao rok zastare, odnosno može li dužnik priznati zastarjeli dug/obvezu? Može li se dužnik odreći prava na zastaru nakon proteka roka zastare samo u pisanom obliku ili u bilo kojem obliku, pa i usmeno?*

MI Prema odredbi članka 225. Zakona o obveznim odnosima (Nar. nov., br. 35/05, 41/08, 125/11, 78/15 i 29/18, 126/21, 114/22, 156/22, 155/23, 69/26 – u nastavku teksta: ZOO), tražbine zastarijevaju za pet godina ako zakonom nije određen neki drugi rok zastare. Tražbine povremenih davanja koja dospijevaju godišnje ili u kraćim razdobljima, pa bilo da je riječ o sporednim povremenim tražbinama, kao što je tražbina kamata, bilo da je riječ o takvim povremenim tražbinama u kojima se iscrpljuje samo pravo, kao što je tražbina uzdržavanja, zastarijevaju za tri godine od dospjelosti svakoga pojedinog davanja. Pravo iz kojega proistječu povremene tražbine zastarijeva za pet godina, računajući od dospjelosti najstarije neispunjene tražbine (članak 226. i 227. ZOO-a).

Dužnik se ne može odreći zastare prije nego što protekne vrijeme određeno za zastaru (članak 119. ZOO-a). Odricanje od zastare je takva radnja dužnika kojom se dužnik obvezuje da u postupku prisilne naplate tražbine neće isticati prigovor zastare, i da bi ta radnja stvarala obveznopravne učinke mora biti učinjena tek nakon što je rok zastare istekao.

Pisano priznanje zastarjele obveze smatra se odricanjem od zastare, a isti učinak ima davanje zaloga ili kojega drugog osiguranja za zastarjelu obvezu (članak 220. ZOO-a).

Zastara se prekida podnošenjem tužbe i svakom drugom vjerovnikovom radnjom poduzetom protiv dužnika pred sudom ili drugim nadležnim tijelom radi utvrđivanja, osiguranja ili ostvarenja tražbine. Prekid zastare izvršen podnošenjem tužbe ili kojom drugom vjerovnikovom radnjom poduzetom protiv dužnika pred sudom ili drugim nadležnim tijelom radi utvrđivanja, osiguranja ili ostvarenja tražbine, smatra se da nije nastupio ako vjerovnik odustane od tužbe ili radnje koju je poduzeo.

Ako vjerovnikova tužba ili zahtjev bude odbačen ili odbijen, ili ako određena mjera osiguranja bude stavljena izvan snage, smatra se da nije bilo prekida (članak 241. ZOO-a).

Zastara se prekida kad dužnik prizna dug izjavom vjerovniku, ali i na posredan način, kao što su davanje otplate, plaćanje kamata, davanje osiguranja (članak 240. ZOO-a). Pritom, zakonodavac nije propisao da bi se dug trebao priznati u pisanom obliku. Priznanje tražbine, a time i zastarjele tražbine, može biti učinjeno u različitim oblicima komunikacije, pa tako i usmeno, ali i u elektroničkom obliku.

Nadalje, prema odredbi članka 245. ZOO-a, nakon prekida zastara počinje teći iznova, a vrijeme koje je proteklo prije prekida ne računa se u zakonom određeni rok za zastaru.

S obzirom na izričaj odredbe članka 240. ZOO-a, priznanje duga s učinkom prekida zastare, što ima za posljedicu ponovni početak tijeka zastare sukladno odredbi članak 245. st. 2. ZOO-a, može imati taj učinak samo dok zastarni rok teče, dakle dok još nije istekao, i u takvoj situaciji sukladno odredbi članka 240. st. 2. ZOO-a priznanje duga može imati različite forme.

Učinak odricanja od zastare ima i priznanje duga, ako je dano u pisanom obliku sukladno odredbi članka 220. st. 1. ZOO-a.

Priznanje duga, bez obzira na formu u kojoj je dano ima učinak prekida zastare samo ako je dano unutar roka potrebnog za zastaru tražbine, a da bi priznanje duga imalo učinak odricanja od prigovora zastare, mora biti dano nakon što je rok zastare protekao i u pisanoj formi. (3.04., M. P., 16. 11. 2026.)

PRAVNI PORTAL www.informator.hr

Personalizirano korisničko iskustvo

- **Brži dolazak do rezultata pretrage**
  Uštedite vrijeme uz našu pametnu tražilicu.
  Napredno sugeriranje traženih dokumenata, ispravak tipfelera uz GPT tehnologiju, pretraga po zadanom nizu riječi.
- **Sadržaji se aktualiziraju na dnevnoj bazi**
  Novi broj Narodnih novina pročišćava se u roku nekoliko sati (dvostruka provjera od strane urednika), dodajemo nova mišljenja i tumačenja, sudsku praksu, obrasce, stručne članke itd.
- **Personalizirana radna površina**
  Prilagodite početnu stranicu prema interesima, preferencijama i potrebama.
  Brzo pristupite svojim pretragama, mapama i zadnjim aktivnostima.
- **Najveća baza zakona**
  Svi trenutačno važeći, nevažeći i zakoni s budućim stupanjem na snagu, s uredničkim napomenama. Prikaz preambule, prikaz propisa na točno određeni datum, poveznice s EU sadržajima i sudskom praksom.
- **Surađujte sa svojim timom**
  Kreirajte mape i uz svaki dokument dodajte bilješke koje možete učiniti vidljivima unutar svoje organizacije.
- **INFORMATOR.HR — pametniji način rada s pravnim informacijama**
  Uštedite vrijeme i novac uz inovativnu tehnologiju prilagođenu pravnicima.

Isprobajte besplatno!

S vama od 1953.

NOVI informator

Izlazi ponedjeljkom
www.informator.hr
urednistvo@informator.hr

Nakladnik
Novi informator d.o.o.
Kneza Mislava 7/I, Zagreb

Nakladnički savjet
prof. dr. sc. Eduard Kunštek
prof. dr. sc. Jasna Omejec
prof. dr. sc. Goran Vlašić

Direktorica
Marina Šurbek

Glavna urednica
Slavica Banić

Uredništvo
Desanka Đikandić
Mladen Ivanović
Marijana Petković
Jerko Slovinić

Lektorica
Meri Odak

Grafički urednik
Nenad Novak

Tisak
GZH, Zagreb

Redakcija
tel. 01/4555-454

Računovodstvo i pretplata
tel. 01/4555-454
pretplata@informator.hr

Cijena pretplate s PDV-om
Tiskano izdanje
260,00 EUR
Internet izdanje
300,00 EUR
Tiskano + internet izdanje
360,00 EUR